

Τύποις Κ. Σ. Παπαδογιάννη
Ψαροῶν 41.—Ἀθήναι * * * *

Δραχμὲς 3
Σελλίνα 1
Φράγκα 3

ΝΕΟΙ ΒΩΜΟΙ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΦΥΛΛΟ.—ΧΡΟΝΟΣ Α΄.—ΜΑΗΣ 1924

ΑΡΙΘΜ. 5
ΟΙ «ΝΕΟΙ ΒΩΜΟΙ»
Ν. Γ. ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ
ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ
ΤΕΝΗΣ ΛΙΑΗΣ
ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΚΡΟΣ
ΙΒΑΝ ΓΚΟΛ
ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΑΚΗ
ΜΠΑΙΔΕΒΕΚΥ—
ΜΠΑΙΔΟΡΟΥΣΣΟΒ
ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΣΤΡΙΝΟΣ
ΕΕΝΗ ΚΙΝΘΗ
ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΠΑΡΕΝΘΕΣΕΙΣ

ΝΕΟΙ ΒΩΜΟΙ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΦΥΛΛΟ—ΧΡΟΝΟΣ Α΄—ΑΡΙΘ. 5

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΝΕΩΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ Κ' ΕΠΙΤΑΓΕΣ:

ΑΓΓ. Β. ΜΕΝΤΖΕΛΙΔΗΝ (Ὁμήρου 56 Ἀθήνα)

NEI VOMI

REVUE MENSUELLE

MAI 1924—No 5

A. MENTZELIDES RUE HOMERE 56

ATHÈNES

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Γιὰ τὸ Ἑσωτερικό: Χρονιατικὴ δρ. 30 Γιὰ τὴν Ἀμερικὴ: δολλάρια 3

» Ἑξάμηνη » 15 Γιὰ τὰ ἄλλα μέρη: Φράγκα χρυσῆ 30

Γιὰ τὴν Αἴγυπτο-Πόλη: Σελίνια 15

ΑΠΟ ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου Χ. ΓΑΝΙΑΡΗ καὶ Σιας
Σοφοκλέους 3.—Ἀθήναι

Θ. ΝΤΟΣΤΟΦΙΕΒΣΚΗ

ΤΑΠΕΙΝΟΙ ΚΑΙ ΚΑΤΑΦΡΟΝΕΜΕΝΟΙ

Τόμοι Δύο

Σ. «Ν. Β» Οἱ ἐκδόσεις τοῦ κ. Γαννιάρη πωλοῦνται στὰ γραφεῖα μας.

ΝΕΟΙ ΒΩΜΟΙ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΦΥΛΛΟ.—ΑΡΙΘ. 5

ΜΑΗΣ 1924

κ. ν. κ. 513 / 1924.

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

Καλώστονε τὸ Μάη, τὸ Μάη τὸ χρυσομάλη, πού λέει καὶ τὸ τραγούδι.

Μὲ τ' ἄνθη στολισμένον ἦρθε πάλι... γιατί δὲν ἔρχεται ποτέσ του μ' ἄδεια χέρια.

Μὰ δὲν ἦρθε μονάχα μὲ μπουκέτα φέτος, καὶ μ' ἀγκαλιὲς λουλούδια. Ἦρθε μὲ γιομάτες χουφτες μολιβένιες σφαῖρες, ἦρθε φορτωμένος μπαγιονέττες καὶ ντουφέκια.

Ὁ φτεινὸς ὁ Μάης ἦρθε μούσκεμα στὸ αἷμα, τὸ δικό μας αἷμα, τὸ αἷμα τῆς καρδιάς μας.

Ὡστόσο... καλώστονε τὸ Μάη, τὸ χρυσομάλη;..

*
*
*

Τὶ κ' ἂν δὲν πήγανε οἱ κοπελλιές, τὰ τζόβενα, νὰ τὸν προαπαντήσουνε ὄξου στὰ λιβάδια καὶ στὶς ἐξοχές, ὅπου εἶναι τὰ γαργαριστὰ νερά, κ' εἶν' οἱ φανταχτερὲς οἱ παπαροῦνες, τὸ μοσχομυροδάτο τὸ βλισκοῦνι κ' ἡ ἀγράμπελη;...

Τὶ κ' ἂν δὲν τραγουδίσανε τὸ Μάη.. Μάη στὶς δροσιές, στοὺς ἴσκιους, στὶς ἀμυγδαλιὲς τὶς πλουμιστὲς σὰ νιόνυμφες λαχταριστὲς κοπέλλες;

Δὲν τὸν τραγουδίσανε λιγότερο προεπάμενα στοὺς δρόμους, στὶς πλατέες, στὰ μπουντρούμια μέσα τῆς Ἀθήνας καὶ τοῦ Πειραιά.

Κὶ ἦρθαν τῆς γῆς οἱ κολασμένοι, οἱ σκλάβοι κ' οἱ κατατρεγμένοι, καὶ τραγουδίσανε μαζί τὸ Μάη.... Μάη....

Μαζὶ κ' οἱ ἀσπρομάλλες οἱ μαυροντυμένες μάννες, μαζὶ κ' οἱ χῆρες οἱ χαροκαμένες, μαζὶ κ' οἱ ἐρωμένες, ἐκείωνε πού δὲ θενὰ γυρίσουν πιά ποτέσ ἀπὸ κεὶ κάτω, ἀπ' τὰ κατσάβραχα, μιά καὶ τὰ κρεατὰ τους τὰ φάγανε τ' ἀχόρταγα κοράκια, μιά καὶ τὰ κόκκαλά τους τὰ πήρανε πρᾶματευτὲς πρᾶμάτια στὰ δλαντέζικα καράβια...

Μαζὶ κ' οἱ ἀδερφάδες δίχως ἀδερφό, μαζὶ καὶ τ' ὄρφανά δίχως πατέρα γιατί πατέρες κ' ἀδερφοὺς τοῦ πήρε κάποιος τὸ βόλι κάτω στὸ Πασαλιμάνι....

...Μαζὶ κ' Ἐμεῖς, ἐμεῖς οἱ Νέοι, ὅπου ἔχουμε τὸ αἷμα τὸ ζεστό στὶς φλέβες, κ' ὄχι τὸ κρύο χαμομίλι τὸ ἀγλυκο.

Τι κι' αν ξερονούσαν οι άντλίες τὰ μουντάρικα νερά τους; Τι κι' αν σφυρίζανε τὰ βόλια; Τι κι' αν πλακώσανε τὰ βαρβάτα ἀλόγατα με τὰ σιδερένια πέταλα και τις χοντρές τις μπρόκες; "Όλοι μαζί, τὸ Μάη...Μάη!... Τι κι' αν φτερούγιζε ἀπάνου ἀπ' τὰ κεφάλια μας ὁ χάρος ποῦ μᾶς εἶχε στήσει τὸ καρσαῦλι τὸ μπαμπέσικο; ... Τι κι' αν πέσαμε ἑμεῖς; ... Τι κι' αν πέσανε ἀδέρφια μας στὸν ἀνισὸν ἀγῶνα, στήν ἀνηση τὴν πάλη; ... Τι κι' αν μᾶς πρόσμεναν ὑγρὲς φυλακὲς σκοτεινές, και μέρες πικρὲς κι' ὄλο πόνο; ...

Τὸν τραγουδίσαμε πρεπάμενα τὸ Μάη... Μάη... ποῦ μ' ἄνθη στολισμένος ἦρθε πάλι...

Τὸν γλέντησαν κι' αὐτοὶ τὸ Μάη, μέστο κρασί και μέστο αἷμα και μέσα στή ντροπή. Τὸν γλέντησαν μέστην ἀνατριχίλα τοῦ χαμοῦ και τοῦ χάρου, ποῦ ὅπου κι' αν εἶναι ἔρχεται, ὅπου κι' αν εἶναι φτάνει. Τὸν γλέντησαν μέσα στήν ἀνομιὰ και μέστη μπαμπεσιά, τὸ Μάη, οἱ δολοφόνου!...

Τὸν γλέντησαν και κελῖνοι, οἱ ἄλλοι τὰ κοπρόσκυλα.

Χαρά στὰ κοπρόσκυλα!.. στοὺς ταπεινοὺς λακέδες και στοὺς πινακογλύφτες!...

Μήτε μιὰ πενιά, μήτε μιὰ λέξη διαμαρτυρίας, γιὰ τὸ ἄτιμο τὸ στυγερὸ τὸ ἐγκλημα. Μήτε ἕνα λόγὸ συμπονιας, γιὰ τοὺς ἀδικοσκοτωμένους, οἱ... οἱ διανοοῦμενοι τῆς ρωμοσύνης.

... Γιούχα!... και χιούχα στὰ κοπρόσκυλα!...

* *

Καλῶστενε λοιπὸν τὸ Μάη... ποῦ τὸν περιμέναμε τόσο, τόσο ποῦ ἔσωσε κι' ἦρθε πιά και σ' ἑμᾶς.

Καλῶστενε τὸ Μάη... κι' ἄς εἶνε και ματωμένος!...

Κάποτες θὰ τὸν γιορτάσουμε κι' ἀλλοιώτικα.

Κάποτες θὰ θεριέψει κι' ἡ Ἐργατιά ἡ Γιγάντισα ποῦ πιδ ψηλὰ ἀπὸ τοὺς ἀστούς, πάνου ἀπὸ σύνορα και νόμους, θὰ σπάσει δεσμὰ κι' ἀλυσίδες.

Κάποτες κι' ἑμεῖς, οἱ Ἐργάτες τῆς Σκέψης, οἱ ἀγκυλισμένοι με τοὺς ἀδερφούς μας τοὺς Ἐργάτες τοῦ Χεριοῦ, γκρεμιστές, καταλυτές, μὰ και δημιουργοὶ ἑμεῖς ὄλοι, θὰ πᾶμε νὰ γιορτάσουμε ὄξω στὶς δροσιές και στὶς ἀμυγδαλιές, τὸ Μάη ποῦ θὰ φέρει τὴν Καινούργια Ἄνοιξη με τις ἀνείπωτες τις ὁμορφιές και με τοὺς Ἥλιους τοὺς πεντάμορφους.

Ἄμποτες νὰ τὸν γιορτάσουμε πρεπάμενα, νὰ τὸν γιορτάσουμε μιὰν ὥρα ἀρχίτερα τὸ Μάη, ποῦ μᾶνθη στολισμένος θάρθη πάλι...

“ΟΙ ΝΕΟΙ ΒΩΜΟΙ,,

ΓΙΑ ΜΙΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΑΝΑΣΤΑΣΗ

Ἡ βρύση ἄφινε ὀλοένα τὸ νερὸ της νὰ τρέχει σχηματίζοντας ἕνα μικρὸ αὐλάκι στραφτερὸ σὰ γυαλί και γυριστὸ σὰ φεῖδι, οἱ γυναῖκες ἔρχότανε και γέμιζαν ὀλημέρα τ' ἀγγεῖά τους νερὸ, οἱ χωριάτες περνούσανε με τὰ ζῶα τους πηγαίνοντας ἢ γυρίζοντας ἀπὸ τὴ δουλειά, τὰ τρία ψηλὰ πλατάνια ἔστεκαν ἀκίνητα ἢ θοροβοῦσαν κάτω ἀπὸ τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου κι' ὁ ζητιᾶνος ὁ Παναγιώτης ὁ σακάτης, ὅπως τὸν ἔλεγαν στὸ χωριὸ ἔστεκε πάντα στήν ἴδια θέση λίγο δεξιώτερα ἀπὸ τὴν βρύση, ἀκουμπημένος, στή χοντρή ρίζα ἑνὸς πλατάνου και ἔλεγε ὀλοένα και ξανάλεγε:

— Ἄν δὲν εἶμαι χαμένος, εἶμαι στὰ καλά μου. Δὲν εἶμαι στὰ καλά μου, γιὰτι κάθομαι δώ· δὲν εἶμαι χαμένος γιὰτι ξαίρω τί κάνω. Κάντε ἀδέρφια ἐλεημοσύνη.

Κι' οἱ διαβαταραῖοι κι' οἱ γυναῖκες, ποῦ ἔρχότανε γιὰ νερὸ ἔκαναν ἐλεημοσύνη, ἄκουαν τὰ λόγια του, ἀποροῦσαν και γελοῦσαν με αὐτὰ κι' ἐκεῖνος με χαμηλωμένο πάντα τὸ κεφάλι, σὰ ντροπιασμένος, ποῦ διαρκῶς τὸν πιάνουν σὲ μιὰν αἰσχυρὴ πράξη, ἔρριχνε κρυφὲς ματιές, πότε στὸ κομένο χέρι του πότε στὸ πόδι ποῦ τοῦ ἔλειπε κι' ὀλοένα γύριζε τὴ σκέψη του ἀνάμενο ἀπὸ τις στερεότυπες αὐτὲς φράσεις σὰν ἕνας ἀπελπισμένος φυλακισμένος, ποῦ πνίγεται μέσα στοὺς τέσσαρες τοίχους τῆς φυλακῆς του και κάνει βόλτες, κάνει βόλτες...

Ἀκόμα δὲν εἶχε συνειθίσει τὴ θέση του ἐκεῖ τοῦ ζητιάνου. Λίγους μῆνες πρὶν, ἦτανε στὸ νοσοκομεῖο και νοσηλεύονταν ἢ ἐπιστήμη δηλαδὴ τελειοποιοῦσε πάνω του τὸ ἔργο τοῦ πολέμου και τοῦ ἔκοβε ὀλότελα και τὸ χέρι τὸ δεξιὸ και τὸ πόδι του τὸ ἀριστερό. Λίγους μῆνες πρὶν πάει στὸ νοσοκομεῖο γύριζε στὰ βουνὰ πολεμιστῆς και λίγο καιρὸ πρὶν βγεῖ στὸν πόλεμο ἦτανε στὸ χωριὸ του, ἐλεύθερο πουλάκι, ποῦ σφύριζε και τραγουδοῦσε ξέγνοιαστα και δούλευε στὰ χτήματα τῶν ἄλλων, μιὰ ποῦ αὐτὸς δὲν εἶχε χτήματα, γιὰ νὰ ζήσει τὴ μητέρα του και τὴν ἀδερφή του. Γιὰ νὰ οἰκονομάει τις δύσκολες ὥρες ἔκανε κι' ἄλλη μιὰ δουλειά. Ἐρριχνε δυναμίτες στή θάλασσα κι' ἐμάζευε ψάρια, ποῦ τὰ πουλοῦσε κρυφὰ γιὰ νὰ μὴν ἔχει ἱστορίες με τὴν ἀστυνομία.

Ἀγαποῦσε κιόλας τότες ἕνα κορίτσι, ποῦ σκόπευε νὰ τὸ πάρει. Γι' αὐτόνε μάλιστα τὸ λόγο ὅταν τοῦμενε καιρὸς με κάπιο ξάδερφό του μαραγγό, ἔργαζότανε γιὰ νὰ σηκώσει στὸ σπιτάκι του μιὰ σοφίτα. Ἐκεῖ σκόπευε νὰ βάλει τὴ μητέρα του και τὴν ἀδερφή του νὰ

κοιμούνται όταν θά παντρευότανε αυτός. Γιατί τώρα κοιμότανε όλοι μαζί, σ' ένα κρεβάτι διπλό δι' δυο γυναίκες, και σ' ένα μονό αυτός, μέσα στο σπιτάκι του που δλάκαιρο αποτελούσε ένα δωμάτιο κατά το σύστημα των χωριάτικων σπιτιών, πού, κουζίνα, τραπεζαρία, κρεββατοκάμαρα τὰ ἔχουν όλα μαζεμένα σ' ένα στενό μέσα χώρο.

Τώρα ἔβλεπε πού και πού τὸ κορίτσι, πού ἀγαποῦσε και μὲ πόνο θυμόταν τὴν περασμένη ζωὴ του, πού περνοῦσε μέσα στὸ τραγοῦδι και τ' ὄνειρο τῆς ἀγάπης. Περασμένα . . .

Κι' ἄξαφνα νῆρθει ὁ πόλεμος και νὰ βρεθῆι, χωρὶς νὰ ξαίρει πῶς και γιατί, μέσα σ' ένα στρόβιλο, σὲ μιὰ κόλαση, νὰ ἰδεῖ χιλιάδες τοὺς ἀνθρώπους μὲ διαβολικὲς μηχανὲς νὰ πιάνονται και νὰ σκοτώνονται σὲ βουνὰ και σὲ κάμπους. Ν' ἀκούει τὸ κλάμα τῶν λαβωμένων, νὰ ἀκούει τὸ βόγγο ἐκεινῶν πού θὰ πέθαιναν . . . Σ' ένα τέτιο χορὸ τοῦ διαβόλου βρέθηκε κάποτε ἀναίσθητος μὲ τὴν ἐντύπωση πῶς ξάφνου ἄνοιγε ἡ γῆς μὲ μιὰ φωτιά και τὸν ὄφοῦσε στα ἔγκατά της. Στὸ νοσοκομεῖο, ὅταν συνῆρτε, εἶδε νὰ τοῦ κάνουν τέτιες περιποιήσεις και νὰ τοῦ λένε τόσα καλά πού ἔδωσε τὸ αἷμα του και τίς σάρκες του γιὰ τὴν πατρίδα, ὥστε σιγὰ-σιγὰ πίστεψε κι' αὐτὸς πῶς δὲν εἶναι καμμιά δυστυχία νὰ χάσει κανεὶς τὴ ζωὴ του ἢ νὰ κουτσουρέψει τὸ κορμί του στὴ μάχη. Ὅσο περνοῦσε μάλιστα ὁ καιρὸς και προχωροῦσε ἡ θεραπεία ἄρχισε κιόλας νὰ καμαρώνει γιὰ τὴ φοβερὴ θυσία. Ἄκουε τοὺς συναδέλφους του νὰ διαβάζουν ἐφημερίδες, πού λέγανε τιμημένα παλληκάρια τοὺς πληγωμένους, ἄκουε τὴν ἀ δ ε ρ φ ἡ πού τοῦ ἔλεγε πῶς ἡ πατρίδα εἶναι μιὰ μητέρα καλή, πού φροντίζει γιὰ τὰ παιδιά της κι' εὐγνωμονεῖ τὰ παλληκάρια της.

Κι' ἄκουε κι' ἄλλα πολλὰ γιὰ τὴν πατρίδα, και στὸ μυαλό του ἄρχισε σιγὰ σιγὰ νὰ πλάθει τὴν εἰκόνα μιᾶς ἀληθινὰ στοργικῆς Μητέρας.

Κ' ἔτσι, ὅταν ἔβγηκε ἀπὸ τὸ Νοσοκομεῖο περπατώντας μὲ τὸ δεκανίκι κι' ἔχοντας τὸ ἕνα του χέρι κομένο, ὅταν ἔτσι μισὸς ἀνθρώπος κατέβηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν πολιτεία, περπατοῦσε μὲ καμάρι, ἔδειχνε τὸν ἑαυτό του μὲ περιφάνεια. Κι' ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ κατάλαβε πῶς τὸν κοιτούσανε στὸ δρόμο χαμήλωνε τὸ βλέμμα μὲ ταπεινωσύνη, σὰ νὰ ἤθελε νὰ πεῖ : δὲν ἔκαμα δὰ και κανένα σπουδαῖο πράμα· τὸ καθήκον μου . . .

Στὸ τραῖνο πού μπῆκε γιὰ νὰ πάει στὸ χωριό του ἔπιασε κουβέντα μὲ κάτι συνεπιβάτες του, πού ζητοῦσαν μὲ περιέργεια νὰ μάθουν πού και πῶς ἐπληρώθηκε ἔτσι. Κι' αὐτὸς τοὺς διηγότανε τὴν περιπέτειά του μὲ χρώματα ζωηρὰ και μ' ἐνθουσιασμό. Οἱ ἄλλοι

τὸν παινούσανε, τοῦ ἔλεγον μπράβο και κάποιος τοῦ εἶπεν «εἶσαι ἀληθινὸ παλληκάρι».

Κι' ἦταν ἡ καρδιά του γεμάτη χαρὰ και περιφάνεια. Ἄ τί ὥραϊα νὰ θυσιάζεσαι και ὕστερα ὅλοι νὰ σὲ παινοῦνε νὰ σὲ θαυμάζουν, νὰ σὲ χαίρωνται ! Ἄ, ἡ γλυκεῖα πατρίδα ! Και μέσα στὸ μονότονο θόρυβο πού ἔκανε τὸ τραῖνο, καθὼς ἔτρεχε, τοῦ φαινόταν πῶς διέκρινε τοὺς ἤχους πατριωτικῶν τραγουδιῶν, πού λέγανε στὸ στρατό, τοῦ φαινόταν ν' ἀκούει τὸν ἐθνικὸν ὕμνο, τὰ σαλπίσματα τῆς μάχης. Κι' ἡ καρδιά του ἦταν φουσκωμένη χαρὰ, ἡ ψυχὴ του γεμάτη ἀπὸ καμάρι. Ἡ μορφή του γελοῦσε και σ' ένα ὄνειρο-πόλημα γλυκὸ συλλογιζόταν πῶς θ' ἀντίκρυζε τὸ χωριό του, μὲ πόση περηφάνεια θὰ θὰ τότε δεχόταν ἡ μάνα του κι' ἡ ἀδερφή του. Ἄ οἱ καημένες οἱ γυναίκες ! Θὰ τὸν ἔβαζαν στὴ μέση νὰ τὸν ἀκοῦνε νὰ διηγείται, γύρω θὰ μαζωνόταν γειτόνοι κι' ἄλλοι χωριανοὶ και ὅλοι θὰ τὸν παινούσανε, θὰν τοῦ λέγανε μπράβο.

Σ' ένα σταθμό, τρεῖς ὥρες ἀπὸ τὸ χωριό του μπῆκανε διὸ πού θαρροῦσε νὰ τοὺς γνωρίζει. Τοὺς ἐπρόσεξε πιὸ καλά και τοὺς ἀνεγνώρισε τέλεια. Ἦτανε χωριανοὶ του. Χτηματίες κι' οἱ δυὸ, ἀρκετὰ πλούσιοι, τὸν εἶχανε πολλές φορὲς πάρει στίς δουλειές τους. Εὐθὺς τὸν ἐπρόσεξαν, κάτι εἶπαν ἀναμεταξύ τους κι' ὁ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς τοῦ εἶπε :

— Δὲν εἶσαι ὁ Παναγιώτης ἀπὸ τὸ χωριό μας ;

— Ναί, ἀποκρίθηκε αὐτὸς μὲ περηφάνεια· και μέσα του εἶπε : Ἐγὼ εἶμαι, τὸ τιμημένο παλληκάρι, πού ἔδωκε χέρι και πόδι γιὰ τὴν πατρίδα.

Οἱ ἀγαθοὶ ἀνθρώποι τὸν ἐκοίταξαν μὲ οἶκτο, τοῦ ἔδωσαν τὸ χέρι στενοχωρημένοι και μὲ κάποια συγκίνηση τὸν ἐρώτησαν τί κάνει.

Κι' ὅταν αὐτὸς ἀποκρίθηκε πῶς εἶναι «πολὺ καλὰ εὐχαριστῶ», μόνο πού τὸ μισὸ κορμί τοῦ λείπει, αὐτοὶ τοῦ εἶπαν μ' ἀληθινὴ συμπάθεια.

— Κακόμοιρο παιδί ! Τί συφορὰ ἦταν αὐτὴ πού σὲ βρῆκε !

Τὰ λόγια τους τὸν ἐγγίξαν ἴσια στὴν καρδιά. Περίμενε κι' αὐτοὶ νὰν τοῦ λέγανε ὅπως στὸ νοσοκομεῖο, ὅπως οἱ ἄλλοι συνταξιδιώτες, πού δὲν τὸν γνώριζαν ἕνα μπράβο, περίμενε νὰ τοῦ ζητήσουν νὰ μάθουν τὴν ἱστορία του και ἀντίς, τοὺς ἔβλεπε στενοχωρημένους νὰ στέκονται νὰ τὸν κοιτᾶζουν και νὰ τὸν λοιποῦνται. Γι' αὐτούς, λοιπόν, δὲν ἦτανε τὸ τιμημένο παλληκάρι ; Σίγουρα θὰ φθονοῦσαν

για τὴ δόξα του. Ἄ τοὺς παλιανθρώπους νὰ χαθοῦν ! Κοῖμα ποὺ ἦτανε καὶ χωριανοὶ του.

— Βρὲ κακομοίρη Παναγιώτη ! Κανένας δὲν ἦρθε στὸ χωριὸ ὅπως ἐσὺ. Μὰ δὰ τέλειος κακότυχος ἦσουνα ; Τοὺς κοίταζε αὐτὸς μὲ ἔχθρα καὶ γιὰ νὰ κόψει τὴν κουβέντα τοὺς εἶπε ἀπότομα :

— Ἔ, τί νὰ κάνεις.....

Ἐκεῖνοι ἄρχισαν νὰ τοῦ ζητοῦνε πληροφορίας γιὰ τοὺς χωριανούς τους. Μὴν εἶδε τὸν δεῖνα, μὴν εἶδε τὸν τάδε... Κι' αὐτὸς ἀποκρίνονταν ξερά, μὲ μεγαλοπρέπεια, σὰ νὰ ἤθελε νὰ τοὺς πεῖ :

— Ἐσᾶς δὲ σᾶς ἀξίζει νὰ σᾶς μιλάει ἓνα τιμημένο παλληκάρι.

Ὅταν ἔφτασε στὸ χωριὸ του εἶδε πολλοὺς χωριανούς του στὸ σταθμό. Ὅλοι δίσταζαν νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν, μὰ σὰν τὸν ἀνεγνώριζαν τὸν πλησίαζαν καὶ τὸν χαιρετούσανε μὲ συστολή, σὰ νὰ ἤθελαν νὰ τὸν συλλυπηθοῦν γιὰ τὸ θάνατο κάποιου ἀγαπημένου του προσώπου. Ἐβλεπε στὰ μάτια ὄλων κι' ἀπ' ὄλων τὰ λόγια καταλάβαινε πὼς τὸν ἐλυπόνταν. Μὰ τί ; Δὲν καταλάβαιναν πὼς εἶχαν νὰ κάμουν μ' ἓνα τιμημένο παλληκάρι ; Δὲ διάβαζαν αὐτοὶ ἐφημερίδες. Δὲν καταλάβαιναν τὰ ζῶα οἱ χωριανοὶ του πὼς εἶναι τιμὴ νὰ χάσει κανεὶς τὸ μισὸ κορμί του γιὰ τὴν πατρίδα, ὅπως τὸ καταλάβαιναν στὸ νοσοκομεῖο καὶ οἱ ξένοι, ποὺ δὲν τὸν ἐγνώριζαν στὸ τραῖνο ; Δὲ μπορεῖ. Θὰ τὰ ἤξεραν κι' ἐκεῖνοι αὐτά, ἀλλὰ τὸν ἐφθονοῦσαν οἱ παλιανθρώποι, τὸν ἐφθονοῦσαν. Ἔ, τί νὰ γίνεῖ, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ὄλοι τιμημένα παλληκάρια... Ἔτσι προχωροῦσε στὸ σπίτι του.

— Ἡ μάννα μου, συλλογίζονταν, δὲ μπορεῖ νὰ μὲ φθονάει. Αὐτὴ θὰ μ' ἀνοίξει τὴν ἀγκαλιά της καὶ θὰ μὲ καμαρώσει, ὅπως ἀξίζει σὲ τιμημένο παλληκάρι.

Καὶ νὰ ποὺ σὲ κάμποσα βήματα μακρὰ βλέπει τὴ μάννα του νᾶρχεται μὲ ἄλλη μιὰ γριά. Εἶχε μάθει πὼς ἦρτε καὶ κατέβαινε νὰ τόνε προσδεχτῆ.

— Μάννα ! τῆς φώναξε ἀπὸ μακρὰ κι' ἔβιασε ὅσο μποροῦσε τὸ βῆμα του. Μὰ κείνη σταμάτησε ὀλότρελα καὶ κοιτάζοντάς τον μὲ μάτια ὀλόνοιχτα ἐπλεξε τὰ δάχτυλα μὲ μιὰν ἔκφραση ἀπελπισίας. Κι' ἡ ἄλλη γυναῖκα τὸν ἐκοίταζε σταματημένη, σὰν τρομαγμένη.

Κι' ὅταν ἐβρέθηκε κοντὰ τους τῆς εἶπε :

— Ἐγὼ εἶμαι, μάννα, ὁ Παναγιώτης, δὲ μὲ γνωρίζεις ;

— Ἄ, εἶπ' ἐκείνη κι' ἐροίχτηκε στὸ λαιμὸ του κλαίοντας. Πὼς

γυρίζεις ἔτσι σακατεμένος. Πὼς σὲ σακάτεψαν ἔτσι ! Παιδί μου, παιδάκι μου !

Τὴν ἔβλεπ' ἐκεῖνος νὰ κλαίει κι' ἀποροῦσε. Τί ; Κι' αὐτὴ τὸν ἐλυπόνταν ; Αὐτὴ δὲ μπορεῖ νὰν τότε φθονοῦσε. Καὶ θέλησε νὰ τῆς πεῖ πὼς ὄχι, δὲν πρέπει νὰ κλαίει ἂν ἐγύρισε σακάτης, γιὰτὶ θυσιάστηκε γιὰ τὴν πατρίδα, γιὰτ' ἦταν τιμημένο παλληκάρι. Μὰ τὰ λόγια αὐτὰ πρώτη φορὰ, μπροστὰ στὸ δάκρυ τῆς μάννας τὰ βρῆκε κούφια, ἄδεια, χωρὶς νόημα κανένα. Πάγωσαν στὰ χεῖλη του οἱ λέξεις. Ξεψύχησαν ὅταν ἔνωσαν κοντὰ τὴ Μάννα.

Τὴν ἀκολούθησε σκυφτὸς στὸ σπίτι. Βρῆκε τὴν ἀδερφή του στὸ κρεβάτι. Καθὼς τοῦ ἐξήγησε ἡ γριά, ἐδῶ καὶ τρεῖς μῆνες εἶχε πάθει ρευματισμούς. Κι' ἡ ἄρρωστη τρώμαξε στὴν ἀρχὴ σὰν τὸν εἶδε, κι' ὕστερα ἔκλαψε κι' αὐτὴ.

Ὡς τὸ βράδυ ἐρχόντανε συγγενεῖς του καὶ χωριανοὶ νὰ τὸν χαιρετίσουν. Ὅλοι τὸν ἐλυπόνταν. Κανεὶς δὲν τοῦ εἶπε μπράβο, κανεὶς δὲν τὸν φώναξε τιμημένο παλληκάρι. Κι' ὅταν τὸ βράδυ βρέθηκε στὸ κρεβάτι μόνος, συλλογίστηκε αὐτὰ τὰ παράξενα πρῶματα καὶ γιὰ πρώτη φορὰ κατάλαβε ὁ ἴδιος τὴ δυστυχία του. Γιὰ πρώτη φορὰ ἔφαγνε στὰ μέρη, ποὺ τοῦ ἔλειπαν κι' ἀνατριχίαζε ἀπὸ φρίκη. Πὼς θὰ ζοῦσε τώρα κι' ἐμπρὸς στὴν μητέρα του καὶ τὴν ἀδερφή του ; Τοῦ εἶχαν πεῖ πὼς ὅσο ἦταν καλὰ ἡ Κούλα δούλευε κι' ἐζοῦσε μὲ τὴ μητέρα της. Μὰ ὅταν ἀρρώστησε ἓνα Θεὸς τὸ ξέρει πὼς περνοῦσαν. Ἄχ, καὶ τώρα ποὺ κι' αὐτὴ κι' ἐκεῖνος δὲ μποροῦσαν νὰ δουλέψουν, τί θὰ γινόταν ; Ποιὸς Θεὸς τὸ ξαίρει ;

Γιὰτὶ ὄλο τὸν καιρὸ νὰ τοῦ κρύβουν τὴν ἀλήθεια ; Γιὰτὶ οἱ ἀξιωματικοὶ στὸ νοσοκομεῖο νὰ τὸν παινοῦν, γιὰτὶ ἡ ἀ δ ε λ φ ἡ νὰ τοῦ λέει πὼς ἡ πατρίδα εἶναι μιὰ μητέρα, ποὺ δὲν πειράζει νὰ δώσει κανεὶς γιὰ δαύτη τὸ μισὸ κορμί του ; γιὰτὶ οἱ ἐφημερίδες ὄλους τοὺς δυστυχισμένους αὐτοὺς νὰ τοὺς λένε τιμημένα παλληκάρια καὶ νὰ τοὺς γελοῦνε μ' αὐτό ; Ἄ, ἄ, τί κακοῦργοι, τί κακοῦργοι ! Κι' ἄξαφνα — ἄχ, — ἔνωσε τὸν ἑαυτὸ του σὰν πιασμένο σ' ἓνα κλουβὶ κι' ἀνατριχίασε.

Καὶ θυμήθηκε πολλούς, ἀπειρους σὰν αὐτόνε, ποὺ τοὺς εἶδε στοὺς στρατώνες, στὶς μάχες, στὰ νοσοκομεῖα. Ὅλοι εἶχανε πιαστῆ στὸ κλουβί. Μικρὸς σὰν ἦτανε ἔστηνε παγίδες γιὰ τὰ πουλιά. Ἔσκαβε μιὰ γούβα κάτω ἀπὸ μιὰ πλάκα ποὺ τὴ στερέωνε μὲ ξυλάκια. Μέσα στὴ γούβα ἔβαζε σκουλήκια. Καὶ τὰ πουλιὰ πηγαίνοντας νὰ τὰ φᾶνε πατοῦσανε στὰ ξυλαράκια κι' ἡ πλάκα ἔπεφτε καὶ τὰ σκέπαζε.

Στὸ στρατὸ εἶχε ἀκούσει πὼς καὶ γιὰ θεριὰ μεγάλα, γιὰ λύκους, γιὰ λιοντάρια ὑπῆρχαν παγίδες. Κι' οἱ ἀνθρώποι τὰ πιάναν ζωντανά.

Ὅλοι εἶχανε πιαστεῖ στὴν παγίδα. Ἐνθουσιασμοὶ καὶ λόγια παχειά, τρομπέττες καὶ παντιέρες καὶ πανηγύρια, βασιλιάδες καὶ στρατηγοὶ μὲ στολὲς χτυπητὲς δὲν ἦτανε παρὰ τὸ δόλωμα. Κι' ὁ πόλεμος ἦ παγίδα. Κι' ἡ πατρίδα πάνου ἀπὸ τὸν πόλεμο ρουφοῦσε ἀνθρώπινα κορμιά, δάγκανε χέρια καὶ πόδια, ἔπινε αἷματα.

Ποιὸς ξαίρει σὲ ποιά γωνιὰ τοῦ στομαχιοῦ της, ἀλέθονταν τώρα τὸ δικό του χέρι, τὸ δικό του πόδι. Τὰ πουλιά καὶ τὰ θεριὰ καὶ τὰ ποντίκια ἀκόμα ἕνα-ἕνα πιάνονται στὴν παγίδα. Μὰ οἱ ἀνθρώποι πιάνονται πολλοὶ μαζύ, κοπάδια-κοπάδια. Ἐνα δόλωμα σέρνει χιλιάδες. Ἄ, αὐτὴ ἡ ἀδελφὴ τοῦ νοσοκομείου, ποὺ ἔλεγε πὼς ἡ πατρίδα εἶναι μιὰ μητέρα, ποὺ φροντίζει γιὰ τὰ παιδιὰ της! Τώρα, ποὺ βρῆκε τὴν ἀλήθεια κι' ἐκατάλαβε τί ἦταν ἡ πατρίδα θὰ ἤθελε ν' ἀνέβει σ' ἕνα βουνὸ καὶ μὲ φωνὴ χίλιων κανονιῶν νὰ τραντάξει τὴν οἰκουμένη φωνάζοντας πὼς ὄχι, αὐτὸς ὁ χωριάτης, ὁ σακάτης ἀπόψε ποὺ γύριζε σπίτι του κατάλαβε πὼς ἡ πατρίδα δὲν ἦτανε μητέρα, καθὼς τὴν παρᾶστανε ἡ ἀδελφὴ. Ἦταν ἕνα μεγάλο θεριὸ ποὺ ἔστανε παγίδες κι' ἔπιανε κοπάδια τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς ρουφοῦσε καὶ τοὺς δάγκωνε χέρια καὶ πόδια. Ἐνα θεριό, ποὺ εἶχε τὸ μεγαλύτερο στομάχι ἀπ' ὅλα τὰ θεριὰ τοῦ κόσμου, ὅσα περπατοῦνε στὴν ξηρὰ, ὅσα κολυμποῦνε στὴ θάλασσα, ὅσα πετοῦνε στὸν ἀέρα. Δάγκωνε μὲ μανία τὸ προσκέφαλό του, ποὺ στάθηκε τόσο κουτὸς νὰ πέσει στὴν παγίδα, βογγοῦσε μέσα του καὶ καταριώταν τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ δὲ βρέθηκε ἕνας νὰ φωνάξῃ στὰ κοπάδια, ποὺ ἀκολουθοῦσαν τὸ δόλωμα: σταθῆτε ἕνα πονηρὸ καὶ δυνατὸ θεριὸ σᾶς γελάει.

Καὶ νὰ ποὺ ἡ μητέρα του, ἡ ἀληθινὴ του μητέρα, ποὺ εἶχε ἀνάγκη τὸ πόδι του καὶ τὸ χέρι του γιὰ νὰ τὴ ζήσει, περνοῦσε στερησίεις κι' αὔριο ἴσως θὰ πέθαινε τῆς πείνας. Ἄ, τί βλάκας ποὺ στάθηκε. Σίγουρα δὲν ἦταν παρὰ βλάκας. Καὶ μὲ τὴ σκέψη αὐτὴ, κουρασμένος ἀπὸ τὴν ἀγωνία του ἀποκοιμήθηκε.

Σὰν ξύπνησε τὸ πρωὶ εἶχε τὴ συναίσθηση μιᾶς λύπης βαθειᾶς, ποὺ τοῦ σκέπαζε, σὰ μαῦρος μαντύας, τὴν ψυχὴ. Συλλογίστηκε τίς χθεσινὸς βραδυνὲς του σκέψεις. Πολλὲς φορὲς τὴν νύχτα τοῦ ἔτυχε νὰ κάνει κακὲς σκέψεις, ποὺ τὴν ἄλλη μέρα διαλύονταν σὰν καπνὸς στὸ πρωῖνὸ φῶς. Ὅμως αὐτὲς ὄχι λὲς κι' εἶχαν περάσει ἀπὸ τὸ μυαλό του σὰν ἀναμένα δαυλιὰ καὶ ἀνοιξαν μέσα του πληγὲς ἀγιατρευτες. Τὸ φῶς τῆς μέρας δὲν διέψευδε τὴ νύχτα: τὸ φῶς τῆς μέρας τοῦ ἔλεγε

κι' αὐτὸ πὼς ἦταν ἕνας βλάκας. Στέναξε κι' ἐκοίταξε τριγύρω. Ἡ φωτιὰ στὸ τζάκι ἦταν ἀναμένη καὶ στὸ ἀπέναντι κρεβάτι ἡ Κούλα μὲ τὸ πρόσωπο γυρισμένο σ' αὐτὸν τὸν κοιτοῦσε.

Ξαπλωμένη στὸ κρεβάτι, ὅπως ἦτανε, μὲ τὰ κατάμαυρα μαλλιά της, τὸ μελαχροινὸ πρόσωπό της, τὰ μαῦρα, γλυκὰ μάτια της, ἦταν ὁμορφὴ καὶ δὲν ἔμοιαζε γι' ἄρρωστη. Τὰ μάτια της μάλιστα εἶχαν μιὰ τέτια φωτιὰ πῶλεγγες νά, τώρα θὰ σηκωθεῖ, θὰ τρέξει, θὰ φέρει ἕνα γῦρο στὸ σπίτι, τίς αὐλές, θὰ γεμίσει τὸ φτωχοκάλυβο ἀπὸ τὴ φωνὴ της. Καὶ καθὼς τὴν ἐκοίταζε σκέφτηκε, πὼς ἄλλαξε στὰ τρία αὐτὰ χρόνια, ποὺ ἔλειπε αὐτὸς καὶ τὰ στήθεια της μεγάλωσαν καὶ κάτω ἀπὸ τὸ ἑλαφρὸ σκέπασμα ἔμοιαζαν μ' ἕνα μικρὸ προσκεφαλάκι μαλακό.

Καμάρωσε λίγο μὲ τὴν ὁμορφιά της, ἀλλὰ, συλλογίστηκε, τί θὰ τὴν ἔκανε; Ἄν δὲν τήνε φάει ἡ ἀρρώστεια θὰ τήνε φάει ἡ φτώχεια. Καὶ καλὰ νὰ ἦτανε δὲ θὰ μπορούσε νὰ τήνε παντρευτὴ κανεῖς. Κι' ὅμως αὐτὸς ποὺ θὰ τὴν ἔπερνε γυναῖκα θὰ περνοῖσε καλὲς βραδυνές. Αὐτὸς ἂν δὲν τὴν εἶχε ἀδερφὴ δὲ θὰ δίσταζε καθόλου νά. . .

Ντραπήκε γιὰ τὴ σκέψη του καὶ σιγὰ-σιγὰ μὲ τὸ ἕνα του χέρι ἄρχισε νὰ ντύνεται.

Σὰν ἐτελείωσε ρώτησε τὴν Κούλα γιὰ τὴ μάννα τους: τὴν ἤθελε νὰ τοῦ ρίξει λίγο νερὸ νὰ νιφτῇ.

— Δὲν εἶν' ἐδῶ, Παναγιώτη, τοῦ ἀπάντησε αὐτὴ. Κάπου πάει καὶ θὰ γυρίσει.

Ἐκάθισε δίπλα στὴν ἀδερφὴ του σ' ἕνα κάθισμα λέγοντας σιγὰ.

— Ἄς τὴν περιμένομε λοιπὸν ὥσπου νὰ γυρίσει.

Πέρασαν ἀρκετὰ λεπτὰ ποὺ ἔμεναν σιωπηλοὶ κι' οἱ δύο. Αὐτὸς μὲ τὸ κεφάλι κάτω συλλογίζονταν πάντα πὼς εἶν' ἕνας βλάκας κι' ἐκείνη τὸν κοιτοῦσε ἀμίλητη.

Σὲ μιὰ στιγμὴ γύρισε ἀπότομα πρὸς τὸ μέρος της καὶ τὴ ρώτησε:

— Τί πάει νὰ κάνει ἔξω ἡ μάννα κι' ἀργεῖ ἔτσι;

Δίστασε τὸ κορίτσι λίγο καὶ τοῦ εἶπε:

— Πάει νά. . . σοῦ βρεῖ λίγο καφφέ. . .

Τὰ λόγια της ἕνα-ἕνα, δισταχτικὰ ὅπως ἔπεφταν τοῦ χτυποῦσανε σὰ σφύρες τὴ ψυχὴ. Ὅχι, αὐτὸ δὲν περιέμενε νὰ τ' ἀκούσει. Δὲν ἐπίστευε σ' αὐτιὰ του κι' ὅμως εἶχε ἀκούσει καθαρά. Ἡ ἀδερφὴ του δὲν εἶχε πεῖ: πάει ν' ἀγοράσει καφφέ. ἀλλὰ: πάει νὰ σοῦ βρεῖ καφφέ.

Κοίταξε τὴν ἀδερφὴ του κατάματα καὶ ὀλοένα τρομάζοντας γιὰ

τὰ λόγια πού πήγαινε νὰ πει τὴ ρώτησε :

—Πάει νὰ ζητιανέψει καφφέ γιὰ μένα ἢ μάννα ;

Ἐκείνη χαμήλωσε λίγο τὰ μάτια καὶ δὲ μιλοῦσε.

Τὴν κοίταζε αὐτὸς συντριμμένος καὶ ψιθύρισε :

—Αὐτὸ δὲν τὸ περιμένα.

Συλλογίστηκε τὴ μάννα του νὰ τρέχει ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα, νὰ ζητάει λίγο καφφέ, ἀλλοῦ νὰ τὴ διώχνουν ξερὰ-ξερὰ, ἀλλοῦ νὰ τῆς λένε πὼς δὲν ἔχουν κι' αὐτὴ νὰ ρεζίλευεται, νὰ κοκκινίζει, νὰ ταπεινώνεται...

Τί ἔφταιγε ἡ δύστυχη γιὰ νὰ παθαίνει τέτια ρεζιλίγια στὰ γερατειά της ; Αὐτὸς τὰ ἔφταιγε ὅλα, πού στάθηκε βλάκας καὶ μιὰ τύψη φοβερὴ ἀναπήδησε μέσα του σὰν ἄγριο πέλαο, ξάφνου μανιασμένο. Μιὰ σκέψη τοῦ πέρασε, πού τὸν ἔκαμε ν' ἀνατριχιάσει : πὼς ὅλους αὐτοὺς τοὺς τρεῖς μῆνες, πού ἦταν ἡ ἀδερφή του ἄρρωστη, ἡ μάννα του ζητιάνευε. Καὶ γυρίζοντας στὴν ἀδερφή του τὴ ρώτησε :

—Ἐγίνε ζητιάνα ἢ μάννα, Κούλα ;

—Ὅχι, τοῦ ἀπάντησε αὐτὴ. Μόνο γιὰ σένα ... σήμερα... συλλογίζονταν πὼς δὲ θὰ εἶχε καφφέ νὰ σοῦ δώσει... κι' ἔκλαιε... κι' ἐβγήκε νὰ ζητήσει...

Ἐβλεπε στὰ μάτια της καὶ καταλάβαινε πὼς τοῦ ἔλεγε ψέμματα. Καὶ μιὰ φωνὴ σαρκαστικὴ μέσα του φώναζε· ὅταν ἐσένα στὸ νοσοκομεῖο σὲ λέγανε τιμημένο παλληκάρι ἢ μάννα σου ἦταν ζητιάνα. Χά, χά, τὸ τιμημένο παλληκάρι... νὰ πού ἔχει μάννα ζητιάνα.

Τὸν ἐξώργιζε αὐτὴ ἡ φωνὴ καὶ θυμωμένος εἶπε στὴν Κούλα.

—Ἄκουσε, μὴ λὲς ψέμματα σὲ μένα. Πὼς περνούσατε τοὺς τρεῖς μῆνες, πού ἦσαν ἄρρωστη ;

Κοκκίνισ' ἐκείνη, στὰ μάτια της ἕνας τρόμος βαθὺς ἐξωγραφήθηκε καὶ τραύλισε :

—Μὰ σοῦ εἶπε, ἢ μάννα... δὲ σοῦ εἶπε ;

—Ἡ μάννα μοῦ εἶπε, πὼς ἕνας Θεὸς ξαίρει... ἀλλὰ πιότερα ἀπὸ τὸ Θεὸ θὰ ξαίρεις ἐσύ. Πὼς περνούσατε, ἔ ;

—Μὴ μὲ ρωτᾷς... Παναγιώτη. Δὲν ξαίρω... ἤμουν ἄρρωστη ἐγώ... ἢ μάννα ξαίρει...

Καὶ τὰ μάτια της γιόμισαν δάκρυα.

Τὴν εἶδ' ἐκεῖνος νὰ δακρῦζει, κούνησε τὸ κεφάλι θλιβερὰ κ' εἶπε :

—Πὼς θὰν τῆς φαίνεται τῆς κακόμοιρης, ἔ ; Γιὰ σκέψου, Κούλα, νὰ περιμένει ἀπὸ μᾶς ξανάσα τώρα πού μεγαλώσαμε κι' ἀντίς....

αὐτὴ νὰ τρέχει γιὰ μᾶς νὰ ζητιανεύει... Κι' ἐσὺ κάνε ἦτανε τυχερό σου νὰ τὸ πᾶθεις αὐτό, ἀλλὰ γώ... Ἐγὼ ὁ βλάκας νὰ πᾶω πίσω ἀπὸ τὸ δόλωμα... μὲ τὰ κοπάδια, νὰ πᾶω νὰ πέσω στὴν παγίδα... ν' ἀρνηθῶ τὴ μάννα μου γιὰ ἕνα θερίο... Κακόμοιρη μάννα, τί τράβηξες, τί ξευτέλισμα ἔπαθες γιὰ μένα... Λυγμοὶ τὸν πνίξανε, δάκρυα κύλισαν ἀπὸ τὰ μάτια του κι' ἡ ἀδερφή του, πού δὲν καταλάβαινε καλὰ τὰ λόγια του βλέποντας τὴν ἔκκρηξη τοῦ πόνου του πέρασε τὰ δάκρυά της καὶ τοῦ φώναξε μέσα ἀπὸ ἀναφυλλητά :

—Δὲν τράβηξε ἢ μάννα μονάχα πολλά· κι' ἐγὼ τράβηξα ἀκόμα περσότερα...

Ἐκεῖνος ὅμως δὲν τὴν ἄκουε. Μέσ' ἀπὸ τὸ βουιτὸ τῶν αὐτιῶν του, σὰ φοβερὴ κατάρα τοῦ φαίνονταν πὼς ἄκουε τὰ ἴδια του τὰ τὰ λόγια : «ν' ἀρνηθῆ τὴ μάννα μου γιὰ ἕνα θερίο...»

Καὶ τότε πρόβαλε ἡ γριὰ στὸ σκαλοπάτι. Ψηλὴ καὶ λυγνὴ μὲ γαλανὰ μάτια, γεμάτη ὀυτίδες, βλέποντας αὐτὴ τὴ σκηνὴ ἔστεκε καὶ κοίταζε ἀπορώντας. Ἡ Κούλα τὴν κατάλαβε πρώτη κι' εἶπε στὸν Παναγιώτη :

—Ἡ μάννα.

Σκούπισε αὐτὸς τὰ μάτια του, γύρισε τὸ κεφάλι καὶ τῆς εἶπε :

—Ἄ, ἦρθες ; Κακόμοιρη μάννα... Τί ρεζίλημα σοῦ κόστησε αὐτὸς ὁ καφφές, πού πήγες νὰ ζητιανέψεις γιὰ μένα ; Κακόμοιρα μάννα... τί φταῖς ἐσὺ νὰ ρεζιλεύεσαι... ἀρκετὰ πιά... ἐγὼ μάννα πρέπει νὰ ρεζιλεύομαι ἐγώ... ἐσὺ τίποτας δὲ φταῖς... ἐγὼ ἤμουν τὸ κοροῖδο, ἐγὼ ἤμουν ὁ βλάκας, πού δὲ σὲ συλλογίστηκε ὅταν ἀκολούθουσα τὰ δολώματα κι' ἔπεφτα στὶς παγίδες κι' ἔδινα πόδια μου, χέρια μου, σ' ἕνα θερίο... ἐγὼ πρέπει νὰ ζητιανεύω, γιὰ ἐγὼ στάθηκα βλάκας.

Σηκώθηκε καὶ περπατώντας μὲ τὸ ἕνα πόδι καὶ τὸ δεκανίκι βγήκε ὄξω ὅσο μπορούσε πιδ γρήγορα.

Οἱ δυὸ γυναῖκες τὸν κοίταζαν ἀμίλητες κι' ἐκεῖνος ὅταν ἐβρέθηκε στὸ δρόμο στάθηκε δειλός, ἀπαγοητευμένος, ἀπελπισμένος. Ποῦ πήγαινε ; Τί θὰ γινόταν ; Ἐνας ζητιάνος ! Τὸ τιμημένο παλληκάρι Ἄ, ὄχι, ὄχι, ἦταν ὁ βλάκας, δὲν ἦταν τὸ παλληκάρι. Ὅχι. Ὁ βλάκας, πού ἔρριξε τὸ σπῆτι τοῦ στη ζητιανιὰ κι' ἔκανε τὴ μάννα του, γιὰ γυναῖκα, νὰ ρεζιλεύεται... ὄχι. Ἐπρεπε αὐτὸς νὰ τιμωρηθεῖ, νὰ γελάσουν μαζί του οἱ ἄνθρωποι, νὰ τὸν λυπηθοῦν, ἔπρεπε ἀπὸ τὸ προῖ ὡς τὸ βράδυ νὰ τὸν βλέπουν μ' ἕνα πόδι, μ' ἕνα χέρι καὶ νὰ τὸν ἐλεοῦν, νὰ τὸν φωνάζουν κακόμοιρη. Ἐτσι μονάχα θὰ

μποροῦσε νὰ ἡσυχάσει τὴν ψυχὴ του, ἔτσι μόνο θάκανε νὰ μὴ ῥεξι-
λεύεται ἡ μάννα του.

Καί, τώρα, ἔπρεπε νὰ βρεῖ τὸ πῶς καλὸ μέρος νὰ ζητιανεύει. Στὴ
βρύση. Ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ πάει. Ἐκεῖθε ἔπρεπε τὸ μισὸ χωριὸ νερό.
Ἐκεῖ κι' ὄλας ἦτανε σταυροδρόμι. Ἐκεῖθε περνοῦσαν οἱ χωριάτες
ποὺ πήγαιναν στὶς δουλειές τους, ἐκεῖθε διάβαιναν κι' οἱ διαβατα-
ραῖοι, ποὺ πήγαιναν σ' ἄλλα χωριά. Ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κάποιος θὰν
τὸν ἐλυπότανε. Οἱ γυναῖκες θὰ τοῦ ἔφερναν πότε ἢ μιὰ, πότε ἢ
ἄλλη κάτι ἀπὸ τὸ σπίτι.

Καὶ δὲ γελάστηκε στοὺς ὑπολογισμοὺς του. Στὴν ἀρχὴ μάλιστα
κανεὶς δὲν τολμοῦσε νὰ περάσει χωρὶς νὰν τοῦ ῥίξει λίγες δεκάρες.
Κι' οἱ γυναῖκες τοῦ ἔφερναν τακτικὰ ὄλας κάτι ἀπὸ τὸ σπίτι. Σιγά-
σιγά ὅμως οἱ ἐλεημοσύνες ἀραιωθῆκαν, ἀλλὰ πάντα κάτι γινόταν.
Πολλοὶ τὸν ἐρωτοῦσανε μὲ τὴ συνειθισμένη ἀθῶα χωριάτικη περιέργ-
γεια νὰ μάθουν λεπτομέρειες τῆς συμφορᾶς του. Κι' αὐτός, ποὺ μιὰ
φορὰ τὰ εἶχε διηγηθῆ ὄλα στὸ τραῖνο, σὲ ξένους ἀνθρώπους, στοὺς
χωριανούς του, ποὺ τὸν ἐλεοῦσαν ἀρνιοῦταν νὰ πεῖ τίποτε. Ὅχι.
Δὲ θὰ μποροῦσε νὰ ὑποφέρει ἄλλη μιὰ ταπείνωση ἔξω ἀπὸ κείνη
ποὺ πάθαινε μὲ τὴ ζητιανιά, νὰ λέει λεπτομέρειες, μιᾶς βλακείας
του, ποὺ τὸν ὀδήγησε στὴ συμφορὰ. Καί, ὅζω ἀπ' αὐτό, καλὰ-καλὰ
δὲ μποροῦσε νὰ πιάσει στὸ νοῦ του ὅλη τὴ συνοχὴ τῆς περιπέτειάς
του. Οἱ ἀναμνήσεις του περνοῦσαν ἀπὸ τὸ μυαλό του συγχισμένες
σὰ σκιὲς καραγκιόζη, ποὺ περπατοῦν βιαστικά. Αἵματα, σκοτωμοί,
θρῆνοι, βόγγοι, βλαστήμιες, καπνοί, φωτιές, ὅλ' αὐτὰ περνοῦσαν ἀπὸ
τὸ νοῦ του χωρὶς καμμιά τάξη. Καὶ καλὰ-καλὰ δὲν μποροῦσε νὰ
θυμηθεῖ πῶς τὰ πέρασε αὐτὸς αὐτὰ καὶ ἐκεῖνο ποὺ δὲν καταλά-
βαινε ὀλότελα ἦτανε τὸ ὅτι ἔμενε ἐδῶ σ' αὐτὴ τὴ θέση, ζητιάνος.
Ὅταν ἔβλεπε τοὺς κάμπους, ποὺ περνοῦσε μιὰ φορὰ, ὅταν θυμόταν
τὴ θάλασσα σὰν πετοῦσε τοὺς δυναμίτες γιὰ τὰ ψάρια, πῶς ταράζον-
ταν κι' ἐσήκωνε μιὰ στήλη νερό, ὅταν στοχάζονταν τὴ δουλειὰ κάτω
ἀπὸ τὸ χαρούμενον ἥλιο, ὅταν συλλογιζόταν τὸν ἑαυτό του ἐλεύθερο
πουλάκι νὰ τρέχει δεξιὰ κι' ἀριστερὰ νὰ πηδαίει βάλτους, νὰ γρατζώ-
νεται στοὺς βράχους, ὡ τότες ὄλα, βουνά, κάμποι, θάλασσα, ἥλιος,
τὸν καλοῦσαν κοντὰ τους, νὰ τρέχει, νὰ κινεῖται σὰν πρῶτα.
Ἐνωθε πῶς ἀ ν ἦ κ ε στὸν κάμπο, πῶς τὸν ὄ ρ ι ζ ε ἢ θάλασσα,
πῶς τὸν π ο θ ο ὕ σ ε τὸ βουνό. Δὲ μποροῦσε νὰ νιωστεῖ χωρὶς αὐτά.
Τοῦ ἦτανε τὸ ἴδιο φυσικὸ νὰ τρέχει σ' αὐτά, ὅπως τοῦ ἦταν φυσικὸ
ν' ἀνασένει.

Κι' ἔτσι, καθὼς ἔβλεπε τὸν ἑαυτό του μὲ τὸ ἓνα πόδι τεντωμένο,
τὸ ἄλλο κομμένο, μὲ τὸ ἓνα χέρι ἀκουμπημένο κάπου, μὲ τὸ ἄλλο κο-
μμένο νὰ ζητιανεύει, δὲν μποροῦσε νὰ πιστέψει πῶς ἦταν αὐτὸς ὁ ἴδιος
ὁ Παναγιώτης, ἢ ἂν ἦταν ὁ ἴδιος πῶς δὲν ἦταν χαμένος, τρελλός.
Κι' ἔτσι τοῦ κατέβηκε μιὰ μέρα νὰ πεῖ :

— Ἄν δὲν εἶμαι χαμένος, εἶμαι στὰ καλά μου' δὲν εἶμαι στὰ
καλά μου, γιατί κάθομαι ἐδῶ.

Ἦξαιρε ὅμως, γιατί καθόταν ἐδῶ. Δὲν ἔμενε τυχαῖα, ἢ μόνο
γιὰ νὰ ζητιανεύει. Ἦξαιρε καλὰ πῶς ἔ μ ε ν ε γ ἰ ἄ νὰ ρ ε ζ ἡ-
λ ε υ τ ἦ, γιὰ τὴ βλακεία του, ποὺ ἀκολούθησε δολώματα κι' ἔπεσε
σὲ παγίδες, ἔμενε γιὰ νὰ τ ι μ ω ρ ῆ θ ε ἰ, ποὺ παρήτησε τὴ μάννα
του γιὰ ἓνα θερίο, ποὺ τοῦ ἔφαγε τὸ πόδι καὶ τὸ χέρι, ποὺ ἡ μάννα
του τοῦ ἔδωσε καὶ τὰ χροιάζονταν γιὰ νὰ τὴ ζήσει.

— Δὲν εἶμαι χαμένος γιατί ξ α ἰ ρ ω τ ἰ κ ἄ ν ω.

Καὶ μέσα στὰ στερεότυπα λόγια, ποὺ ἔλεγε ὀληνώρα, κλειδῶσε
τὴ σκέψη του, τὴ ζωὴ του, κλειδώθηκ' ὁ ἴδιος σὰν σ' ἓνα φρούριο
καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ τὸν ἦξαιραν οἱ ἀνθρώποι. Ἐκεῖνοι δὲν κατα-
λάβαιναν καὶ γελοῦσαν σὰν τ' ἄκουαν. Ὅμως αὐτὸς τὰ καταλά-
βαινε. Ἐκεῖ εἶχε μαζέψει ὅλη τὴν τραγωδίαν τῆς ψυχῆς του.

— Κάντε ἀδέρφια ἐλεημοσύνη.

Καὶ μάζευε τίς ἐλεημοσύνες τῶν ἀνθρώπων. Μὰ δὲν τοὺς ἔλεγε
ποτέ: Θεὸς σχωρέσει τὰ πεθαμένα σας. Αὐτὰ τὰ λένε οἱ ζητιᾶνοι.
Ὅμως ἐκεῖνος δὲν ἦτανε ζητιᾶνος. Ἦταν ῥεζιλῆς.

(Στ' ἄλλο φύλλο τελειώνει)

N. Γ. ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ

ΑΝΑΠΑΜΕΝΗ

Νὰ τραγουδήσω ἐγὼ πού! τῶλπιζα,
τὴν τραγικὴ σκληρὴ σου μοῖρα,
ἐγὼ πού στίχου ἀχιδοβόλημα
τὴν ὁμορφιά σου ἄλλοτε πῆρα.

ὦ, πόσο ἀθῶα καὶ ἥρεμα κύλησες
ἀπ' τὰ παιδιάστικα παιγνίδια,
στά δολερὰ παιγνίδια τοῦ ἔρωτα,
τοῦ σπαραγμοῦ σου φίδια.

Τῆς ἁμαρτίας τὴ στράτα διάβηκες
ἀγνή,—μὰ σ' ἔκαψε ἡ ἀπάτη,
γιατὶ τὸν κόσμον ὅλο ρούφηξες
μὲ τὸ σωστό σου ἄδολο μάτι.

Οἱ ταραγμένες μέρες σου ἔσταξαν
αἷμα πικρὸ τοῦ αἱμάτου,
ὅσο πού σ' ἔξωσε ἡ ἀπόφαση
τοῦ λυτρωτῆ θανάτου.

Κι' ὅμως δὲν πέθανες. Ἀνήμπορος
τὰ νιάτα ὁ χάρος νὰ σοῦ πάρῃ
σ' ἄφησ' ἐδῶ νεκρὴ νὰ σέρνεσαι,
ξένη τοῦ πόνου, ἔρμο κουφάρι.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΠΑΠΑΡΟΥΝΕΣ

Κι' ὁ ἀσπρομάλλης γέροντας ἐπανάλαβεν :

— Νὰ γιατί μ' ἀρέζουν οἱ παπαρούνες!...

Ἦτανε Πρωτομαγιά. Πᾶνε πολλὰ χρόνια τώρα ἀπὸ τότες πού
γένηκεν ὅ,τι θέλω νὰ πῶ.

Ἄν καὶ δὲν ἤμουνα ὀλωσδιόλου μέγας τότενες, μολοντοῦτο
δὲν ἔτυχεν τὸ ὕστερο νᾶρτε Πρωτομαγιά καὶ νὰ μὴ σκεφτῶ τὸν
ἀσπρομάλλη γέροντα πού μᾶς ξήγησε πῶς φύτρωναν οἱ παπαρούνες
ἔτσι κόκκινες—κόκκινες, σὰν ὁμορφοῦλες καμαρωτές...

Θυμᾶμαι : Νὰ γιατί μ' ἀρέζουν οἱ παπαρούνες!...

Κι' ὡς τὸν θυμηθῶ, ζουλάει ἡ σκέψη μου ἐπίμονα, προσπαθών-
τας νᾶβρω τί διάβολο σκέψη μπορεῖ νᾶχε τὸ κυρωμένο ἐκεῖνο γε-
ρόντι μὲ τὰ λουλούδια,—τίς παπαρούνες κι' ὄλας πού μοιάζανε μὲ τὸ
κοκκινᾶτο τους ντύμα σὰν μάγουλα δεκαπεντάχρονον κορασιῶ! Ἦ
σὰν τίς ἄλλες τίς ξανθιῆς πού ἀνεμίζονταν ἔτσι πού θαρρεῖς νᾶτουνα
φτερὰ τοῦ ἔρωτα!...

Κι' αὐτὸ εἶνε ὁ λόγος, πού ὡς τὸν θυμηθῶ ζουλάει ἡ σκέψη μου
ἐπίμονα...

Ἦμουνα μικρούλης τότες. Πόσο ἀκριβῶς δὲ θυμᾶμαι. Ἐκεῖνο
πού ξαίρω γιὰ τὰ χρόνια μου εἶναι τοῦτο : Ἄπ' τὸ γεγονότο αὐτὸ
κι' ὕστερα μπορῶ νὰ πῶ ἀδιάσειστα τὸ σωστό γιὰ ὅ,τι σύμβηκεν.
Δηλαδή πάνω—κάτω εἶχα τὰ χρόνια πού ἀρχινάει κανένας νὰ μπορεῖ
νὰ πει τί νοιώθει καὶ τί αἰστάνεται—πού τὸ θυμητικὸ ἀρχινάει νὰ
συνδέεται μὲ τὸν κατοπινὸ καιρὸ. Ἐξῆ, ἑφτά... Τόσο, θαρρῶ :
ἔξη... ἑφτά...

Ἄς εἶναι...

Σήμερα λοιπόν, πάλε τὸ ἴδιο : ἡ σκέψη μου παιδεύεται ν' ἀσχο-
λεῖται μὲ τίς κόκκινες παπαρούνες καὶ τίς ξανθιῆς.

Κι' ἐπειδὴ ὁ λόγος γιὰ τίς παπαρούνες, ὀφείλω νὰ προσθέσω :
Εἶναι πρώτη τοῦ Μάη-φέτος. Φυσικά, δὲ θαρρῶ νὰ ρωτήστε
ἀπὸ ποῦθε τὸ ξαίρω! Ὡστόσο ὅμως δὲ μὲ μپοδίζει καὶ τίποτα νὰ σᾶς
πῶ ὅτι τὸ ὕ π ὁ θ ε σ α καὶ νὰ σᾶς ἀραδιάσω ντοκουμένα γιὰ τὴν
περιεργὴ τούτην μου ἔκφραση,—ἂν καὶ δὲν ἔχω ὀλωσδιόλου διάθεση
νὰ κάνω ἕνα τέτοιο πρᾶμα σ' ἐκεινοὺς ποῦναι ἀνίκανοι νὰ πιστέψουν
«ἐ ν λε υ κ ῶ» πῶς ἡ ὕ π ὁ θ ε σ ἡ μου εἶναι σωστή!

Ἄπλούστατα. Ζεῖς μέσα στὸ φωτεινὸ πανηγύρι τῆς Φύσης, ἀκοῦς
τὸ ἀνάλαφρο μουρμουρητὸ τῶν φύλλων καὶ σκιρτᾶς, θαρρώντας πῶς

κάποιο χνουδωτό μάγουλο σὲ χαιδεύει μὲ γαργαλιτὸ στὰ χεῖλη, νοιώ-
θεις νὰ εἰσχωράει ὡς τὰ φίλτρα τῆς ψυχῆς σου τὸ κελιάδισμα τῶν
πουλιῶν ποῦ μὲ τὴ γιορτινὴ τους φωνὴ βάλθηκαν φιλάρεσκα νὰ γιο-
μίσουνε μὲ μορφιὰ τὴ συμφωνία τοῦ ἄπαντου, ἀκοῦς ἀπ' τὴς ἀπόμα-
κρες γῶνιες τὸν Ἀνοιξιάτικον βόμβο τοῦ χαροκόπου, βλέπεις τοὺς
ραγιάδες μιλιούνια-μιλιούνια νὰ ξεσπᾶνε σὲ φωνὲς ποῦ κλονίζου-
ν τὸ σύμπαντο ὡς οὐρανὸ κουνώντας τὰ κόκκινά τους λάβαρα ποῦ πά-
νώθεν οἱ συνδεμένες παλάμες τῶν χειρῶν κάνουν τὴς φλέβες τους νὰ
πετιοῦνται σὰν ὄχεντρες μαῦρες καὶ κακίες ἀπ' τὸ σφίξιμο, —ζῆς,
λοιπόν, μέσα στὸ φωτεινὸ πανηγύρι τῆς Φύσης καὶ κάνεις τὴν ὕπνο -
θ ε σ η :

—Πρωτομαγιά!...

• • • • •
"Ὅτι ξημέρωσε. Κυλιέμαι ὄρε; τόρα στὸ κρεββάτι, μὴν ξαίρον-
τας καλὰ-καλὰ τὶ εἶν' ἐκεῖνο ποῦ μὲ σπρώχνει νὰ κάνω αὐτὴ τὴ
πράξι.

Ἀκούω τὰ μιλίγγια μου ποῦ χτυπᾶνε δυνατὰ σὰ ρολοῖ τοῦ τοί-
χου γλήγορα-γλήγορα, περνᾶω μὲ τὴ σκέψη ὅλη τὴν εἰκόνα κεινοῦ
τοῦ ἀσπρομάλλη γέροντα καὶ ξεχνιέμαι, ἔτσι ποῦ θαρρεῖς ἀπ' τὸ μι-
σανοιχτὸ στόμα καὶ τὰ πεταμένα ὄξω ἀπ' τὴς κόχες τους μάτια μου
φεύγει λίγη-λίγη ἢ ψυχὴ Καὶ πότε-πότε, σὰν ἀπὸ κέντημα σου-
βλερὸ τινάζουμαι σύγκορμος στὸ κρεββάτι. Μὰ αὐτὸ ὅχι πάντα :
Π ὅ τ ε -πότ ε

Καὶ τότες, μουρμουρίζω τὴν περίληψη τῆς σκέψης μου : ὅσο νὰ
βάλει ὁ νοῦς καλύτερο εἶναι ν' ἀσχολοῦμε μ' ὄλους τοὺς ζωντανούς
παρὰ μ' ἓνα πεθαμένο !

Κι' αὐτὸ εἶναι ὁ λόγος ποῦ μὲ κάνει νὰ ἐκφράζουμαι πράματα
ποῦ δὲν καλοξάρω κατὰ πόσο μπορεῖ νάναί σωστά ! Γιατὶ ὁ γέ-
ρος πέθανεν. Θὰ σᾶς πῶ πῶς.

Ἐπὶ λέξει :

Κοντὰ ἀπ' τὸ μεσημέρι, ἀνέβηκεν πάνω σὲ μιὰ πεζοῦλα καὶ μί-
λησεν. Ἔλεε : Εἶναι νὰ σκάνει κανεὶς στὰ γέλοια μὲ τοὺς ἀνθρω-
πους ποῦχοινε τεντωμένες σὰν γιομάτα τουλούμια κοιλίες καὶ χέργια
λευκοκίτρινα ἀπ' τὴν ἀτζαμωσύνη ! Ἄχρηστοι ἀνθρώποι, περιττοὶ
ὅσο κι' ἓνα κούτσουρο ποῦ τῶχει φάει ὁ σάρακας ! Μόνο γιὰ τὴ
φωτιά Κι' αὐτὸ εἶναι ὁ λόγος ποῦπανε οἱ μεγάλοι, πῶς πρέπει
δηλαδὶς νὰ καθαρίζουμαι τὴ Γῆ ἀπ' τοὺς τέτοιους, ὅπως καὶ τὰ ξερὰ
κλαρὰ ἀπ' τὰ δέντρα γιὰ ν' ἀψηλώνουν.

Τελεία.

"Υστερα διευτύνει τὴς σφυγμένες του παλάμες πρὸς τὸν οὐρανὸ
καὶ φωνάζει ὄλο μῖσος : Καὶ σένα κακορίζικε ἦλιε, ποῦ τὸ δισκί
σου σὰ χιτικὸ κίτρινο ρίχνει τὴς ἄτονες ραβδιές του πάνω μας, —καὶ
σένα ποῦ τάχτηκες στὸ πλευρὸ κεινῶν ποῦ ἔχουνε λευκοκίτρινα χέργια
ἀπ' τὴν ἀτζαμωσύνη καὶ γένηκες ἓνα μ' ἀφτουνοῦς, θὰ σοῦ τραβή-
ξουμε τ'ἀφτί καὶ θὰ σὲ ρίξουμε στὸ καλάθι τῶν περιττῶ ! Γιατὶ οἱ
σοφοὶ εἶπανε : Ἄμα ὁ ἦλιος κάνει συμμαχία μὲ τὸν ὄχτρο, χαλᾶστε
τον καὶ φτιάστε δικό σας ! Κακορίζικε ἦλιε . . .

Τὸ ἀκροατήριον συμφώνησεν :

—"Ἄλλον ἦλιο ! . . . "Ἄλλον ! . . .

Οἱ παπαροῦνες ἔσκυψαν τὸ κεφάλι τους σὰ σύμφωνες γιὰ τὸ
εἰπωμένο. Κι' ὕστερα τὸ κουνούσανε δεξιὰ-ξερβὰ :

Σκίζονται στὰ γέλοια !

—Νὰ γιατί μ' ἀρέξουν οἱ παπαροῦνες ! Ξανᾶπεν ὁ γέρος. Δὲ συμ-
μάχησαν μὲ τὸν ὄχτρο, μήτε κι' ἔδειξαν καμμιὰν διάθεση νὰ κάνουν
ἓνα τέτοιο. Κι' ἀκόμα, γιατί ἔχουν τὸ χρῶμα τὸ Κόκκινο, τὸ Ἰδανικὸ
τὸ Κόκκινο, τῆς Λευτεριάς τὸ χρῶμα ! . . .

Ἔσκυψε, χαιδεύει μὲ τὴς τρεμάμενες παλάμες του μιὰ τοῦφα ἀπὸ
ὀμμορφοῦλες καμαρωτὲς καὶ κατέβηκε.

Νύχτωσε.

Οἱ ἀνθρώποι τοῦ Λαοῦ ἀρχίνησαν νὰ φεύγουν γιὰ τὴν πολιτεία,
φωνάζοντας σὰν τρελλοὶ ἀπὸ χαρὰ τὰ δικά τους τραγοῦδια.

Ἐ γέροντας, μούσκεμμα ἀπ' τὸν ἴδρωτα, μιλοῦσεν ἀδιάκοπα κά-
νοντας καὶ τὴς ἀπαραίτητες χειρονομίες.

"Υστερα : Ἔχει πλακώσει τὸ σκοτάδι. Ἄγριες τοῦφες μαύρου
ἀέρα κυλᾶνε ὀρμητικῆς, πέρνοντας θέση στὴ νύχτα. Ὁ οὐρανὸς μαῦ-
ρος καὶ τραχὺς ἀπ' τὴς ἀρῆς τῶν ἀνθρώπων τοῦ Λαοῦ, θαρρεῖς εἶν'
ἔτοιμος νὰ ξεσπάσῃ σὲ μπόρα . . .

Κι' ὄξω, στὸν τόπο τῆς πολιτείας, ποῦ τὰ ὀλόασπρα σπιτάκια σὰν
στοιχεῖα φαντάζουν μέσα στὸ νυχτερινὸ φόντο, — κι' ὄξω στὸ μέρος
τῆς πολιτείας, στὴ στέγη μιᾶς χαμηλῆς καλύβας, ἓνα νεκροποῦλι
ἔκλαιεν μὲ ἄθλιους κρωγμούς : Νάναί ἢ καλύβα τοῦ γέρου ; . . .

Τελεία.

Ἀπὸ μακρὰ μὲ φτάνει τὸ χαροκόπο σκίρτημα τῶν σκλάβων :
Κόκκινες σημαῖες, ἡλιοκαμμένα πρόσωπα, γέροι μὲ κρανία φορτω-
μένα ἀπὸ λευκὴ ντυμασιά :

— Ζήτω!!... .

Ντύνουμε γλήγορα-γλήγορα ποθώντας να ενώσω μαζί τους τη φωνή μου. Και κατεβαίνω βιαζόμενα τα σκαλλιά της κλίμακας, επαναλαμβάνοντας κάθε τόσο τα λόγια του γέροντα:

— Νά γιατί μ' αρέζουν οι παπαρούνες!...

Κι' αυτό είναι ο λόγος που ως τον θυμηθώ πότε-πότε ζουλάει ή σκέψη μου επίμονα προσπαθώντας να βρω τί διάβολο σκέψη μπορεί να χεν το κυρτωμένο εκείνο γερόντι με τα λουλούδια — τις παπαρούνες κι' όλας που μοιάζουν με το κοκκινάτο τους ντύμα σα μάγουλα δεκαπεντάχρονου κορασιού!...

Βολος, Μάης 1, 1922.

ΤΕΝΗΣ ΛΙΔΗΣ

Η ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΕΧΝΗ

ΑΠΟ ΑΦΟΡΜΗ ΚΑΠΟΙΟΥ ΡΩΜΑΝΤΖΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛ ΜΠΟΥΡΖΕ

Απαράλαχτα όπως παραξηγηθήκανε ένα σωρό κοινωνικά φαινόμενα, από ανθρώπους που καταπιάστηκαν με την εξήγησή τους δίχως να χουνε καμμιάν αρμοδιότητα γιαυτό, απαράλαχτα έτσι παρεξηγήθηκε και το Αισθητικό Φαινόμενο. Η παρεξήγηση ανάλογα με τους καιρούς και με τις εποχές, πήρε εκδηλώσεις τόσο πιότερο τερατώδεις όσο λιγώτερο γεννημένοι για την τέχνη και για την αναπαράσταση της ζωής σταθήκανε οι ανυπρόκοποι εξηγητές. Έτσι ένα καλό πρωί ξεπρόβαλε και το περίφημο δόγμα, ή «Τέχνη για την τέχνη» και βούιξε ο κόσμος τότες, γιατί ή «σχολή» αυτή μεσουράνισε εύκολα και γλήγορα, όσο γλήγορα έσβυσε και χάθηκε λίγο πιό ύστερα, για ν' αφίσει τη θέση της σ' άλλες «σχολές», στο «Αρνουβώ» να πούμε στο «Ροκοκό» στο «Ντανταϊσμό» κτλ.

Όλα αυτά, δεν μπορεί φυσικά να πει κανείς πως δεν είχανε ελατήρια πολύ πιό βαθειά για να απασχολήσουνε γνωστούς φρενολόγους. — Σα θα ξανατύχει λόγος θα μιλήσουμε διάπλατα απάνου στις παρατηρήσεις που οι επιστήμονες κάνανε για τους τρελλούς και μισότρελλούς που ή τρέλλα τους εξεδηλώθηκε σε τεχνομανία ή σε γραφομανία¹⁾. Τέλος πάντων, τέτοιου είδους παραλογικά φαινόμενα δέ

¹⁾ Μάλιστα ο καθηγητής Σαρκό επιμένει και για κάποιο σύστημα θεραπευτικής που μ' όλη την επιστημονική του αξία δεν πύει να είναι και γουστόζικο. Άμα

λείψανε από καμμιά εποχή. Είτανε μάλιστα χρόνια που οι πραγματικά μεγαλόπνοοι τεχνίτες παραγνωρίστηκανε όλος διόλου, για να αφίσουνε τον τόπο τους και τη δόξα τους στους ανισορρόπους και τους άναξιους, που όλη τους ή «τέχνη» συνίστατο στο μυστικό, του πως να δημιουργούν θόρυβο και να μπλοφάρουν.

Έτσι παραγνωρίστηκε στα χρόνια του ένας Βιλλόν²⁾ ο μεγάλος αυτός βάρδος που το τραγούδι του αντιλαλεί ακόμα ανάμεσα στους αιώνες και στις εποχές. Κι' απ' την παραγνωρίση αυτή ωφελήθηκε ο γλυκανάλατος εκείνος Άλαιν Σαρτιέ που «τονέ φίλησε ή βασίλισσα στο στόμα γιατί απ' τα χείλη του βγαίναν λόγια σαν το μέλι». (Κρίμα που δεν περισσεύει χώρος να δημοσιεύαμε κάμποσες μεγάλόπρεπες αρλούμπες του).

Τα ανεχτίμητα διαμάντια του Μεσσαίωνα, τις «Καντιλένες», τα τραγούδια του κύκλου του «Σαιν-Γκλόρ» τ' αγνόησε σχεδόν ή σύγχρονη τους «σοβαρά» φιλολογία προτιμώντας ν' ασχολείται με τα «Coc à l'âne» δηλαδή στίχους που τους διάβαζε κανείς κι' απ' την ανάποδη.

Πιό ύστερα, στους νεώτερους χρόνους ο Ρεμύ Μπελώ, θα περνούσε όλος διόλου απαρατήρητος, α δεν τύχαινε να κωλύσει στην περιφημη «Πλειάδα» του Ρονσάρ, που δοξάστηκε και αυτός όχι τόσο για το πραγματικό του ταλέντο, μα για κάτι αρχαιολατρικές θεωρίες που δέ συντελέσανε παρά στο να περιορίσουν την εκδήλωση της πραγματικά μεγάλης του Τέχνης.

Θα μπορούσε κανείς ξεσκαλίζοντας τα περασμένα να βγάλει στη μέση ένα σωρό παθολογικές εκδηλώσεις ομαδικές ή ατομικές στο περιθώριο του αισθητικού φαινομένου. Ακόμη πρόπερσι στο Μιλάνο, οι φουτουριστές για να κάνουν μια επίσημη εμφάνιση καλέσανε κόσμο και κοσμάκη σε μια καλλιτεχνική έσπεριδα. Η έσπεριδα αυτή άρχισε με μια συναυλία... κουμπουριές, τρακατρούκες και βαρελότα, και τέλειωσε με ένα κέρασμα αναψυκτικά, που άμα τα ήπιε κι' ύστερα το φιλόμουσο κοινό, κατάλαβε πως είχανε μέσα... έγγλέζικο αλάτι. Αιτή εΐταν ή «κωμεντί». Φαντάζεται πιό κανείς το τι γέννηκε ανάμεσα σε τέτοια άρχή και σε τέτοιο φινάλε. Κι' όλα αυτά εν όνοματι της Τέχνης.

Έτριβε λέει κάμποσες μέρες με τη σειρά τα μούτρα του τέτοιου είδους μανικιών με τα ίδια τους τα περιπτώματα, αυτοί έρχόντουσαν στα σύγκαλά τους. Το παίραμα άπότυχε όμως σα θέλησε να το εφαρμόσει και στους ήλιθιους.

“Ας είναι όμως, ἐδῶ χάμω στὸ ρομαίικο δὲν ἀνθίσανε εὐτυχῶς ὄλα τὰ μοσκομυρωδάτα αὐτὰ λουλουδάκια ὄχι βέβαια γιατί εἴμαστε ἀπ’ ὄλους πιὸ μυαλωμένοι ἄνθρωποι, ἐμεῖς οἱ ῥωμιοί, μὰ γιατί κοιμούμαστε ἀκόμα, κ’ ἔτσι μὴν μπορώντας νὰ κάνουμε τίποτα καλό, μήτε καὶ τὸ κακὸ εἴμαστε σὲ θέση νὰ κάνουμε. Κάποτες ὅμως ἔσωσε καὶ ξύπνησαν οἱ ῥωμιοί, κ’ ἔτσι ἀγουροξυπνισμένοι ἀρπάξαν ὅτι ἔλαχε, ὅτι ἄστραφτε πιότερο, κ’ ἄς ἦτανε τενεκές, κ’ ἄρχεζαν νὰ τὸ πιπιλίζουν, σὰν τὰ μωρὰ παιδιὰ τὸ λαστιχένιο ῥογοβύζι. Ἔτσι προόδευε καὶ στὴν Ἑλλάδα ἡ «Τέχνη γιὰ τὴν Τέχνη» πού ἐδῶ καὶ χρόνια τώρα, εἶχε ὀλότελα ξεπέσει πιά στὸν ὄξον κόσμον. Βρῆκε τοὺς θαυμαστές της, παρέες παρέες ἐκπεληγμένα μειράκια, τὰ ἴδια πού σαλιάζουν καὶ βαροῦνε παλαμάκα γιὰ κάθε παλιοσιδερικὸ πού μᾶς ξεφουρνίζει κάθε τόσο τὸ Παρίσι.

Φυσικά, ὁ λόγος τ’ ἔφερε καὶ γένηκε τώρα κουβέντα πάνω σ’ αὐτὸ τὸ ζήτημα ἐξ αἰτίας πού εἴχαμε νὰ μιλήσουμε γιὰ κάποιο καινούργιο βιβλίο κάποιου ἀντιδραστικοῦ, τεχνίτη. Αὐτὸ τὸ βιβλίο ἔκαμε πολὺ θόρυβο στὸν ἔξο κόσμον. Ἐξ ἄλλου εἶναι κ’ ἓνα χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τοῦ σύγχρονου ἱστορικοῦ σταθμοῦ πού περνάει ἡ Τέχνη, μέσα σὲ μιὰ ἐποχή, ὅπου, δυὸ κόσμοι ὀλάκεροι παλεύουν γιὰ τὸ ποιὸς θὰ καταβάλει τὸν ἄλλον. Ὁ ἀγώνας αὐτὸς τῶν τάξεων φτάνοντας σήμερα στὸ τραγὸν πιά σημεῖο πού ὄλοι μας λίγο πολὺ νοιώθουμε, δὲν μπορούσε ν’ ἀφίσει ἀνεπηρέαστη τὴν Τέχνη. Ἡ πραγματικὴ Τέχνη δὲν μπορούσε νὰ μὴν κατρεφτίζει τὶς πραγματικὲς τάσεις τῆς ἐποχῆς της, δὲν μπορούσε, ἐπαναστατικὴ ἢ ἀντιδραστικὴ νὰ μὴν εἶναι. «L’ art militant» ἢ Ἀγωνίστρα Τέχνη, ὅπως θὰ λέγαμε στὰ ρομαίικα. Καὶ νὰ πού ἓνας ἀπ’ τοὺς ἀντιδραστικούς τεχνίτες, μόνο καὶ μόνο γιατί εἶναι μέσα στὸ στοιχεῖο τῆς Τέχνης δὲν μπορεί νὰ ξεφύγει τὸ χάλκινο νόμο τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ, ἀδιάφορο ἂν πολεμᾷ κ’ ἀγωνίζεται ἐνάντια στὴν Παγκόσμια Ἐπαναστάση καὶ στὸ Λυτρωμὸ τῆς Ἀνθρωπότητος. Τὸ ἀντιδραστικὸ αὐτὸ ἔργο πού λέμε, εἶναι: «Καρδιὰ συλλογισμένη δὲν ξαίρει πού τραβᾷ». Ὁ συγγραφέας του εἶναι ἀπ’ τοὺς πιὸ γνωστούς, ὁ Πολ-Μπουρζέ.

* *

Ὁ ὄλος σκελετός, κ’ ἡ σκαλωσιά τοῦ ρομάντζου πού εἴπαμε, εἶναι ἡ περιφημὴ ἱστορία - πού δὲν ἔμεινε ἀστὸς συγγραφέας νὰ μὴν τὴν ἐκμεταλλευθεῖ - ἡ ἱστορία τῆς ὁμορφῆς κ’ αἰσθαντικῆς νοσοκόμας, πού ἐρωτοχτυπιέται μὲ τὸν πληγωμένον ἥρωα τοῦ Μεγάλου - Πολέ-

μου. Ὁ ἥρωας κατὰ κανόνα εἶναι ἀξιωματικὸς - τελείωσε! Ἔτσι κ’ ἐδῶ, ὁ ὑπολοχαγὸς Μονκούρ, ἥρωας μὲ τὰ οὐλα του, πρόσωπο λεπτὸ χλωμό, κ’ ἄς ἔφαιε τὸ μαροῦτι μὲ τὶς χουφτες, πληγώθηκε σὲ μιὰ ἐπίθεση, στὸ μποῦτι ἀπάνου, μποῦτι ὅμως πού δὲ θὰ τὸ κόψουνε - ἀπ’ τὴν ἀρχὴ φαίνεται αὐτὸ - γιατί βέβαια ἥρωας κουτσὸς δὲν ἀκούστηκε ποτές. Γιὰ νὰ φανεῖ ἀκόμα πιὸ μεγάλος στὰ μάτια μας ὁ ὑπολοχαγὸς Μονκούρ ἀπάνου στὸ τραπέζι τοῦ χειρουργείου θὰ κάνει καὶ νιλεταντιστικὸ ἥρωϊσμό, κ’ ἔτσι στὰ καλά καθούμενα «περὶ διὰ γούστο» δὲ θὰ δεχτεῖ νὰ τόνε χλοροφορμήσουνε. Ἡ ἐγχείρηση γένεται στὸ μέγαρο τῆς Εἰρήνης Τρεμελαὶ καὶ ἄψε σβῦσε ἡ νοσοκόμα ἐρωτεύεται τὸν παλικαρά. Ἡ «νοσοκόμα» εἶνε ἡ ἴδια ἢ Εἰρήνη, ἀψηλὴ ξανθιά, «φωσ - μαίγκρ» καὶ τὰ ρέστα. Ἡ ἴδια ἢ κόψη, σ’ ὅποιο δῆποτε ρωμάντζο τοῦ κ. Μπουρζέ. Φυσικά, ἡ αἰσθαντικὰ αὐτὴ γυναῖκα ἔχει καὶ χαρτζιλίκι ἀκριβῶς διακόσιες χιλιάδες φράγκα τὸ χρόνο.

Τέλος πάντων ὕστερα ἀπ’ τὶς σχετικὲς λιγομάρες ἐτοιμάζονται κ’ οἱ παντρίες μὲ τὴν εὐχὴν τῆς Παναγίας, ὅταν ξαφνικὰ οἱ παντρίες δὲ γένονται, κ’ ἐξακολουθεῖ τὸ ρωμάντζο.

Ἡ Εἰρήνη πού εἴπαμε, ναὶ μὲν δὲν εἶναι ἀτόφια γαλαζοαίματη, πάπου πρὸς πάπον, - ἄφησε κιόλας πού τῆς μάννας της ὁ μπαμπὰς ἔκανε κάποτες τὸ ταμπάκη - μ’ αὐτὸ δὲν πειράζει καθόλου, γιατί βγάλανε λεφτὰ οἱ δικοὶ της ἀπὸ τότες ἀκόμα, καὶ κάνανε βιδὸς μὲ τὴν οὐρά. Ἔτσι, ἂ δὲν εἶνε ἀριστοκράτισσα, εἶναι ὅμως μιὰ πλούσια; «μπουρζουὰξ» πού δὲν μπορεί ἔτσι ἄντε ἄντε νὰ πάρει ἄντρα πού κ’ ἄς, εἶνε ἥρωας, κ’ ἄς ἔχει δύο γαλόνια, ὅταν ὁ ἥρωας αὐτὸς εἶνε ἓνας κοινὸς ἐργάτης. ἓνας βιβλιοδέτης, κ’ ἔτυχε νὰ προβιβαστεῖ στὸ στρατό.

Κ’ αὐτὸ εἶναι τὸ κρίσιμο σημεῖο τῆς πλοκῆς. Γίνεται βέβαια, κάποια πάλη στὸ μέσα τῆς Εἰρήνης, μὰ τὴν ὅλη διαφορὰ τὴ λύνουνε τὰ συμπενορολογία, νὰ ποῦμε, ἢ κουνιάδα τῆς νύφης ἀπ’ τὴ μιὰ ἢ κ. Ἀρναδί, κ’ ἀπ’ τὴν ἄλλη ἓνας παλιὸς φίλος τοῦ ἥρωα ἓνας μισθόδουλος ἐργάτης. Αὐτοὶ βάζουν τὰ πράγματα χάμου, τὰ ἐξετάζουν καὶ καταλήγουν στὸ συμπέρασμα πὼς δὲν πρόκειται πιά γιὰ κοινὰ ἐμπόδια - πατρίδα, θρησκεία κτλ. Ἐδῶ ἓνα πελώριο χάος τοὺς χωρίζει. Οἱ δυὸ ἀντίπαλες τάξεις, πού παλεύουν ἀναμεταξύ τους. Ἡ νύφη, ἢ συλλογισμένη αὐτὴ καρδιὰ πού ἴσαμε τώρα δὲν ἤξαιρε πού τραβοῦσε, κάνει τὴν καρδιά της σίδερο καὶ δίνει τὰ παπούτσια τοῦ γαμβροῦ στὸ χέρι.

Ὁ ξεπεσεμένος ἥρωας, ὕστερα ἀπὸ ἓνα τελευταῖο ἀνώφελο ἥρωϊ-

σμο — ομολογεί τάχατες κάποια ατιμία που δεν έχει κάνει — ακολουθεῖ τὸ σύντροφό του, νὰ πάνε — ποῦ ἄλλοῦ ; — στὴν ὀργάνωσή τους.

Μὲ λίγα λόγια, αὐτὴ εἶναι ἡ θέση, ἡ ὑπόθεση, κι' ἡ σύνθεση τοῦ ἔργου.

* *

Ἐνα μεγάλο μέρος τοῦ ἀστικοῦ τύπου τῆς Γαλλίας ἐπετέθηκε δριμύτατα κατὰ τοῦ κ. Π. Μπουρζέ. Εἶναι ἡ μερίδα ἐκείνη τοῦ τύπου ποὺ καταβάλλει τὶς τελευταῖες προσπάθειες, ἀεροκοπανόντας ἀκόμα τὴν περιφρημὴ ἀρχὴ τῆς συνεργασίας καὶ τῆς ἀδελφωσύνης τῶν τάξεων.

Ὅμως ὁ φασιστικὸς τύπος τῆς Γαλλίας ὅσο καὶ τῆς Ἰταλίας σχολλᾶσε τὸ ἔργο αὐτὸ δίδοντας δίκιο στὸ Μπουρζέ.

Ἐμᾶς βέβαια λίγο μᾶς ἐνδιαφέρει τί λὲν οἱ φασιστὲς καὶ οἱ ἀντιδραστικοὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τους.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς ξεφύγει εἶναι πῶς, ἀντίπαλοι καὶ πολέμιοι στὰ ἰδανικά μας, οἱ ἀντιδραστικοὶ τεχνίτες, μονάχα καὶ μονάχα γιὰ τὴν εἶναι συγχρονισμένοι μὲ τὴν ἐποχὴ τους, μονάχα καὶ μονάχα γιὰ τὴν εἶναι εἰλικρινεῖς, ἐκδηλώνουνε μέσα στὰ ἔργα τους, τὶς τάσεις καὶ τὰ ἰδανικά, τῆς κοινωνικῆς ἐκείνης τάξης στὴν ὁποία ἀνήκουν.

Ἐμεῖς μπορεῖ νὰ τοὺς κρίνουμε αὐστηρὰ αὐτοὺς ποὺ μᾶς πολεμοῦνε. Ἀσφαλῶς, πρέπει νὰ τοὺς πολεμίσουμε κ' ἐμεῖς ἀπάνου στὸ ἐπίπεδο τῆς Τέχνης προσπαθώντας νὰ παρουσιάσουμε ἔργα ἄρτια, ποὺ νὰ ζεῖ μέσα τους καὶ νὰ δονεῖται ὁ παλμὸς καὶ τὸ ἰδανικὸ τῆς δικῆς μας Τάξης.

Τὸ νὰ θέλουμε ὅμως νὰ κάνουν κ' οἱ ἀστοί, ἐπαναστατικὴ τέχνη, αὐτὸ εἶναι ἀστεῖο. Τὸ νὰ τοὺς ἀρνούμαστε τὸν τίτλο τοῦ τεχνίτη, ὅταν πραγματικὰ εἶναι τεχνίτες, αὐτὸ μονάχα, τὴν ἀναξιοσύνη μας μπορεῖ νὰ δείξει. Ἡ ἄρνηση δὲν εἶναι ἀγώνας. Ὅπως δὲ φτάνει ν' ἀρνηθοῦμε μέσα ἀπὸ τὸ γραφεῖο μας τὴν ὑπαρξὴ τῆς ἀστικῆς τάξης γιὰ νὰ πάψει νὰ ὑφίσταται ἀστικὴ τάξη, ἔτσι δὲ φτάνει ν' ἀρνηθοῦμε καὶ τὴν ἀστικὴ τέχνη γιὰ νὰ πάψει κι' αὐτὴ νὰ εἶναι τέχνη. Ἡ ἀστικὴ τέχνη, εἶναι ἡ ἀλήθεια παλεύει ἀγωνίζεται, καὶ κλονίζεται ὅσο παίρνει καὶ κλονίζεται τώρα τελευταῖα ἡ ἐσωτερικὴ διάρθρωση τῆς ἀστικῆς Κοινωνίας.

Κι' ὅταν αὔριο μεθαῦριο θὰ σπάσει πὰ τὰ δεσμά του τὸ βασικὸ κοινωνικὸ φαινόμενο ποὺ εἶναι τὸ Οἰκονομικόν, δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ κρατηθοῦν τότες ἄλλα δευτερεύοντα κοινωνικὰ φαινόμενα ποὺ στηριζόντανε ἀπάνου σ' αὐτό, σὰν ἕνα εἶδος ὑπερσκελετοῦ. Τότες βέβαια μαζί μὲ τὸ ἐρωτικόν, μαζί μὲ τὸ θρησκευτικόν, μαζί μὲ τὸ πολιτικόν, θὰ λυτρωθεῖ ἀσφαλῶς καὶ τὸ αἰσθητικὸ φαινόμενο.

Τέτοιος ἀγώνας γίνεται σήμερα, σ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπίπεδα, καὶ σ' ἕναν τέτοιο ἀγώνα ἡ ἄρνηση δὲν ἔχει καθόλου τὸν τόπο τῆς.

Τέχνη συγχρονισμένη, καὶ ἔργα ἄρτια! Ἀληθινὴ Τέχνη, κι' ἀληθινὴ Ἐπανάσταση!

Νά! Τὰ σημερινὰ μας συνθήματα.

Καὶ νὰ γιατί, τόσο στὴν Ἑλλάδα ὅσο καὶ στὸν ὄξον κόσμον, μοιραῖα κι' ἀναπόφευχτα εἶναι προωρισμένο γιὰ τὸ χαμὸ καὶ γιὰ τὴ λησμονιὰ κάθε τι ποὺ δὲν εἶναι ἄρτιο. Καὶ τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄρτιο στὴν Τέχνη σὰν ἔχει μέσα του τὸ στοιχεῖο τῆς ψευτιᾶς, ἢ τῆς ἀναρχίας καὶ τῆς ἀνισορροπίας, μὲ μόνον ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὸν ἐφήμερο θόρυβο.

Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄρτιο τὸ ἔργο τοῦ ἀνισόρροπου ἢ ἀκόμα χειρότερα, ἐκείνου ποὺ προσποιεῖται τὸν ἀνισόρροπο—γιατί κι' αὐτὸ γίνεται—γιὰ νὰ στηρίξει ἕνα ἐξάμβλωμα ἀπάνου στὴν ἐκζήτηση καὶ στὸν ξεπεσμό τοῦ ἀμόρφωτου Κοινοῦ.

Μήτε μπορεῖ νὰ εἶναι ἄρτιο τὸ ἔργο τοῦ ψευτοεπαναστάτη ποὺ γιὰ νὰ φτιασιδώσει τὴν ἀνυπρόσπλη τέχνη του προσπαθεῖ ν' ἀναμασάσει ιδέες καὶ αἰσθήματα ποὺ ποτές του δὲν ἐνίωσε.

Καὶ τέλος ἄς τὸ ποῦμε κι' αὐτό, πρὸ πάντων αὐτό, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀληθινὰ ἐπαναστατικὸ τὸ ἔργο ποὺ δὲν ἔχει μέσα του τὸ στοιχεῖο τῆς Τέχνης.

Ἔτσι λοιπόν· μὲ δυὸ λόγια, γιὰ νὰ συνοψίσουμε:

Μέσα στὰ ὄρια τοῦ Αἰσθητικοῦ Φαινομένου, ἡ καλλιτεχνία δίχως τὴν ἀληθινὴ Ἐπανάσταση, εἶναι ἀντίδραση στὴν Τέχνη, καὶ ἡ ἐπαναστατικὴ πάλαι δίχως ἀληθινὴ Τέχνη εἶναι ἀντίδραση στὴν Ἐπανάσταση.

ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΚΡΟΣ

ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΙ

IWAN GOLL

Ο ΦΟΙΤΗΤΗΣ

Σὲ μὰ σκοτεινὴ μικρὴ Πενσιὸν κατοικοῦσε. Ἐκεῖ τὸ τραπέζι τοῦ μεσημεριανοῦ φαγητοῦ σ' ἐβῆμα, σ' ἐβῆμα ἀνύψωσε...

Ἄρχισε ἀπὸ τὸν Μπακουνίν. Ἀπὸ τὶς γεμάτες ἀγωνία νύχτες. Ἀπὸ τὶς ἀπαραίτητες γιὰ τὴ ζωὴ ἐξετάσεις. Ἀπὸ τὴν ἀμφιβολία γι' ἀφτὲς καὶ τὸ κορόϊδο. Ἀπὸ τὴ βαθιὰ φωνὴ πρὸς τὸ θεό...

Τὰ μάτια του, δυὸ μάρβρες πρύπες πάνου στὴν πελιδνὴ μάσκα τοῦ καθημερινοῦ ἀγῶνα. Στὰ χεῖλη του φτεροκοποῦσε σὰ μιὰ πεταλοῦδα ἢ καρδιά του . . .

Μὰ κείνη τὴ μέρα εἶχεν ἀπλωθεῖ πάνου ἀπ' ὄλα. Ἦτανε παντοῦ ὁ φίλος, ὁ ἀδερφός, ὁ ἄνθρωπος. Ἀπὸ ὅλες τὶς πενσιὸν πέρασε ἓνας τέτιος φοιτητής. Σ' ὅλες τὶς παρέες μίλησε ἔτσι ἓνας φανατικός...

Παραμέριζε μὲ ὀρμὴ τὸ γενάκι του ποὺ θαρεῖς ἔκαιγε στὸ σαγόνι του. Μὲ τὴ λιπόσαρκη γροδιά του χτυποῦσε γκρεμίζοντας κάτω τὰ φίδια τοῦ χρόνου . . .

Καὶ γύρω του οἱ χλωμοὶ ἐργάτες τοῦ συλλόγου, γύρω του οἱ ἡσυχες Ἐβραιοποῦλες, γύρω του τὰ βλασταροῦδια παιδιὰ τοῦ ἐρχομένου αἰῶνα...

Καμαρωτὲς καὶ ψηλὲς ἀνυψώθηκαν οἱ χρυσές του κολῶνες στῆς Πολιτείας τὸ μπάσιμο . . .

Οἱ θεριστές, οἱ Ἰούληδες στροβιλίστηκαν στοὺς κάμπους τῶν ἀφιοῦν πιδ κοντὰ στὴν Ἐπανάσταση.

Οἱ ἄγγελοι τῶν ἀνθρώπων φτερούγισαν κάτω ἀπὸ τὰ ὑπόστεγα.

Μάνες μὲ ἕλιγγο τρέχανε ξοπίσω ἀπὸ τοὺς γιούς των γιὰ νὰ τοὺς σταματήσουν. Ἀπὸ τὰ μνήματα σηκώθηκε καὶ κατατσάκισε τὸ χρόνο. Μέσα στὸ λαὸ βρέθηκε καὶ κράβγασε γιὰ τὸ Δίκιο.

Σ' ὄλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου βρέθηκε ἓνας τέτιος ΦΟΙΤΗΤΗΣ ποὺ ἄγρια χτυποῦσε μὲ τὸ μαστίγι. Σ' ὄλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου ἀνοίχτηκαν οἱ καταράχτες οἱ φραγμένοι τοῦρανοῦ.

Η ΑΠΕΡΓΙΑ

Βράζει ἀκόμα τὸ κιτρινωπὸ ρακὶ στὰ στόματά σας, ποθεῖ ἀκόμα τὸ πόρικο αἶμα στὰ μάτια σας: Μὰ ξοπίσω σας ἔρχεται ὁ Πόνος, ἡ ἀγωνία καὶ ἡ Ἀνάγκη! Ξοπίσω σας γκρεμισμένον κείτεται τὸ σπίτι τῆς Νύχτας. Οἱ κόλασες τῆς πίσας εἶνε ἀφανισμένες. Οἱ χεμῶνες γλιστερὰ ἔσβυσαν.

Τὰ στενοσόκακα μὲ τὶς βρωμερὲς ταβέρνες καθαρίστηκαν. Οἱ φάμπρικες κρυνόνουν γυμνές. Τῶν καμινάδων τὰ πέτρινα μπράτσα σέρνονται κρεμασμένα!...

ᾤ! σεῖς ποὺ περνάτε τὴν ἀνοιξή σας σκυμένοι στὶς ντάμπιες τοῦ σιδηροδρόμου. ᾤ! ἔσεῖς πεινασμένοι μπροστὰ σ' ἓνα γεμάτο ψωμαδιό! ᾤ! σεῖς δύστηχοι νυσταγμένοι στὸ Κυριακάτικο πρωῖνό . . .

Σηκωθεῖτε! Ὁ ἥλιος πυρὲς φλογερὲς γιὰ σᾶς, ἀνάβει!

Τὸ λιθόστρωτο γιὰ σᾶς τραγουδεῖ κάτω ἀπ' τὰ σπιβάλια σας ποὺ χορέβουν! ᾤ! σεῖς ὄλοι!

Θερεμὰ παληκάρια μιᾶνε στὸ πλήθος λόγια ποὺ τὰ νιώθει. Ἄντρες φοροῦν τὸ σαρίκι τοῦ ἥλιου στὰ κοντὰ μαλιά. ᾤ! ὁ καιρὸς εἶναι νέος! Ὁ ἄνθρωπος εἶναι μεγάλος! . . .

Ὁ τύρανος κρέμεται στὶς κόκκινες καμινάδες. Μεσίτες θ' ἀναγκασθοῦν τοὺς βαρεῖς σωροὺς τοῦ χρυσαφιοῦ νὰ κουβαλήσουν. Καὶ σεῖς προλετάριοι θὰ τοὺς ὀδηγεῖτε . . .

Τὸ Ἄβριο σὰ στεφάνι πράσινο τοῖς κροτάφους σας στολίζει. Ἡ δουλιὰ τὰ δυνατὰ σας μυοῖδια πυρώνει. Καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἡ ἀγάπη εἶναι ἐτοιμη.

ΤΟ ΧΡΥΣΟΜΑΛΟ ΔΕΡΑΣ

Σὰ γύρισε ὁ Ἄνθρωπος πίσω ἔφερε τὸ χρυσόμαλο δέρας. Τριγύρα στὸ κεφάλι του εἶχε τὴν κορώννα τῆς Εἰρήνης ἀπὸ μαβιά χελιδόνια. Φωτεινὸ μεσημέρι ἦτανε. Γύρω ἀπὸ τοὺς ὄμους του στροβιλιζόταν τὰστέρια.

Τὸ σπασμένο φεγγάρι εἶχε θρονὶ τὸ μέτωπό του. Κομήτες ἔγερναν καὶ πηδοῦσαν σὰν ἀνθοὶ στὸ περπάτημά του . . .

Στὰ μάτια του κατοικοῦσε ἡ Καλωσύνη. Ἀπὸ τὶς πληγές του στάλαζε ἡ Γνώση. Ἀπὸ τὰ πονεμένα του χέρια τινάζοταν ἡ ἄπειρη Συγγνώμη . . .

Μὲ τὴν παρουσία του φάνταζε σὰ Μαντόνα ἡ χλωμὴ ἀνθοπώλισα. Ἡ ἀνίερση φωνὴ τοῦ μεσίτη ἔσκυψε γιὰ προσεφκή. Ὁ μάρβρος ἀμαξᾶς γύριζε σὰν κάπιος Θεὸς μὲ τὸ ἄρμα του . . .

Τὴ μέρα ποὺ τὸ χρυσόμαλο Δέρας πάνω ἀπ' τὴ Γῆς κυμάτισε, σωπάσαν οἱ βαθιοὶ θρηῖνοι τῶν ἀνθρώπων. Τὸ τραγοῦδι τῆς μικρῆς σιδερώτρας ἔγινε χαρούμενον. Τὸ «δὸς μου» τοῦ ζητιάνου λέφτερο πιδ ἀντήχησε.

Οἱ τυφλοὶ πίστεψαν πὼς θὰ ἰδοῦνε τὴ λαμψη του στὸ χρυσὸ δειλινό. Οἱ νεκροὶ ἔλπισαν ἢ πόρτα τῆς αἰωνιότητος πὼς ἀνοίξε.

Κάτου ἀπ' τὰ πόδια του τὴ φλόγα τοὺς σμαράγδια ψιχαλίζαν. Κεράδες ποὺ προσέφχονταν μὲ τὶς μαβιὲς ἐσθῆτες ἦταν τῆς Δόξας του οἱ γίσκοι . . .

Φοροῦσε στὸ κεφάλι του κορώννα ἀπὸ γαλάζια χελιδόνια . . .

Σὰ γύρισε πίσω ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ χρυσόμαλο Δέρας, ἀπλώθηκε ἡ Εἰρήνη πάνου ἀπὸ τὴ Γῆς.

μετ.

ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

ΓΥΝΑΙΚΕΣ

ΜΠΑΙΛΕΒΣΚΥ--ΜΠΑΙΛΟΡΟΥΣΣΟΒ

- Γκρίζος σκονιάρικός ο δρόμος, σά φίδι άπλώνεται και μ' έλιγμούς προσεχτικά σχίζει σέ δυό και περνά άνάμεσα άπ' τά σιταρένια χωράφια. Κάπου κάπου συναντά μπρός του τó σκοτεινό δάσος με τά έλατά του, κ' οί θλιμένες σημιδιές άπλώνουν άναπαυτικά άπό πάνω του, τά ψιλά μακριά κλαδιά τους. 'Ησυχία κι' έρημιά. 'Ανάρια μονάχα άπό κάποτε μέσ' άπό τó δάσος ξεπροβαίνουν τ' άχυρένια καλυβάκια και κοιτάζουν τó δρόμο κ' αυτές τις άλλοίθωρες γυναίκες πού σέρονται.

Μπρός με τó ξύλο στό χέρι προχωρεί ή γριά Καντουμπίχα, ζαρωμένη σάν τó μαντιάρι, σάν τή μαϊμού. Για πολλήν ώρα μπορεί κανείς νά κοιτάζει προσεχτικά τó πρόσωπο και νά τó εξετάζει περίεργα, γυρεύοντας μεσα σ' αυτό τά βρει κάποια έκφραση πόνου, χαρίς για όργης, άνάμεσα στό δίχτυα τών ζαρωματιών της πού περικυκλώνουν τó πελώριο στόμα και τά μικρά ξεθωριασμένα μάτια—χωρίς νά βρει τίποτε.

Φτάνει όμως νά ρίξει τή ματιά του στόν ξερό λαιμό της, πού οί ζαρωματιές τόν κυκλώνουν, στήν καμπούρικη ράχη της και στις γυμνές πατησιές πού σχηματίζει ή σκόνη τού δρόμου—για νά τραβηχτεί με οίχτο ντροπισαμενος άπό κάποιο αίστημα άνήσυχο.

Γιατί νά κοιτάξει τόν παραμορφωμένο άνθρωπο;

Τρεις νέες γυναίκες τήν άκολουθοϋν—σάν προσκυνητάδες. "Όλες έχουν κάτω τά μάτια και ξυπόλυτες... 'Η γριά Καντουμπίχα όδηγει τó στρατό της άπ' τó πουργό στό δρόμο πού τόσες φορές τόν πέρασαν πιά. Πόσες φορές τά κουρασμένα πόδια τους άναγκάστηκαν νά τόν μετρήσουν;

— Σταθήτε! Νά ξεκουραστοϋμε... λέγει με βραχνή φωνή ή γριά και κάθεται στή άκρη τού χαντακιού.

— Κουράστηκα, ποδαράκια μου... παραπονιέται. Θάναι εκεί πιά;

'Αλλά δέν παίρνει άπάντηση. Και ποιος μπορεί νά ξαίρει άν «αυτός» θάνε στίτι; Μήπως λίγες δουλιές έχει; Γι' αυτό κ' αυτές σιωποϋν. 'Αλλά σκέφτονται και στό τέλος τή σκέψη άλλωνών τήν μεταδίδει ή κοιό νέα!

— 'Ανάθεμά τον!

Στό δρόμο πάνω σέρονται με τις ρόδες του ένας άραμπάς και σταματά μπρός τους.

— Καλημέρα. 'Από μακριά;

— Καλημέρα. 'Αμέ;

— Και για πού στό καλό;

— Στόν «άφέντη» τόν έπαρχιακό έπόπτη για τά λεφτά τών παιδιών μας πού πολεμοϋν... Θα τόν βροϋμε; Σϋ άπό δώ είσαι; 'Εξη φορές πήγαμε. 'Ενας χρόνος τώρα κοντά και δέ τόν βρίσκουμε. "Όλο μās έχουν και μās

γελοϋν. Κ' έμεις δέν έχουμε ψωμί νά φάμε. Πώς θα ζήσουμε, Θεέ μου!..

Και τά παράπονά τους δείχνουν τόση συμπόνια γι' αυτές τις έγκαταλειμένες γυναίκες, ώστε και κείνος πού είναι πάνω στόν άραμπά σιωπά για πολλήν ώρα και κοιτάζει κάπου μακριά, μη τολμώντας νάνοίξει τó στόμα του.

'Αλλά ή Καντουμπίχα σηκώνεται και άποφασιστικά δηλώνει:

— Πάμε, είναι ή τελευταία φορά.

'Η 'Αννα 'Ιβάνοβνα κάθεται στό μπαλκόνι και κοιτάζει με μάτια γέρου άνθρουπου, πέρα τó δάσος, τά πλατειά χωράφια πού τά σκεπάζει ή βραδυνή δροσιά. Στόν οϋρανό σβύνουν οί κεκριμαπρένιες σκιές πάνω στό συντεφένια σύμφερα. 'Η γής μυρίζει άπό τόν ώριμό της καρπό, τά λουλουδία της κι' άναπαύεται. 'Αναπαύεται κ' ή 'Αννα 'Ιβάνοβνα άπ' τις δουλιές τής μέρας. "Όλη τή μέρα ψηνότανε κοντά στό τζάκι κι' έβραζε ένα καζάνι γλυκό. Και τώρα πού ξεκουράζεται έχει άλλες πάλι περιπέτειες, τής μάχης πού άκόμη δέν τελειώσε.

— 'Ηρθαν πάλι εκείνες οί γυναίκες. Ζητοϋν τó μπαμπά—άναφέρει τó κακό κορίτσι πούταν κρυμμένο μέσ' στό γιασεμιά τού κήπου.

— Ποιές γυναίκες;

— Μά εκείνες, τών εφέδρων. Ζητοϋν τά λεφτά.

— 'Αχ Θεέ μου! Τί ένοχλητικές! άναστενάζει ή 'Αννα 'Ιβάνοβνα.

— Πάνε Σόνιτσκα, πάνε και πέ πώς ό μπαμπάς θαρθεί ό ίδιος νά τις πληρώσει... 'Ας φύγουν. Πάνε, έσύ τά καταφέρνεις. Και ή φωνή της δείχνει όλη τήν άνησυχία τού έρεθισμένου άνθρώπου και κάποιο φόβο μπρός στην άγριάδα τής ζωής αυτού τού όχλου.

'Αλλά ή Καντουμπίχα είναι μαθημένη σ' αυτά. Σαράντα χρόνια έχει κάνει κοντά σέ τέτοια ύποκειμενα. Ξαίρει όλα τους τά κατατόπια. Και δέ πρόφτασε ή Σόνια πούναι όλο σερπετάδα νά έτοιμαστέι—πού και τή βλέπει μπρός της, ταπεινωμένη, άδιάντροπη, μ' όλη της τή ζητιανιά... Στέκουν όλες μαζί και ρωτά αυτή πρώτη:

— Θέλουμε τόν άφέντη... Οι τόν βροϋμε. 'Αλλοιώς θα πάμε στό διοικητή.

— 'Ο μπαμπάς δέν είναι σπίτι—άπαντά ή γενναία Σόνια. Σās ειπε νά μην έρχεστε δώ και νά τόν άνησυχήτε. Καθήστε σπίτια σας και περιμένετε. Θαρθεί ό ίδιος νά σας πληρώσει.

'Η Σόνια είναι πολύ ευχαριστημένη πού ξαίρει και τά καταφέρνει. Γι' αυτό και τήν έπαινει ό μπαμπάς.

— 'Αν είμουνα διοικητής—θα σέ διόριζα έπόπτη στό χωριά, τής λέγει.

— 'Αχ Θεέ μου! άναστενάζει ή συνοδεία. Πώς νά τόν περιμένουμε; 'Εχτη φορά έρχόμαστε. Και τά δάκρυα λάμπουν στό μάτια τους.

— 'Αδικα έρχεστε, άπαντά όρθά-κοφτά ή Σόνια. Σās ειπαν νά περιμένετε, δέ καταλαβαίνετε!...

— Μās ειπαν! Μās ειπαν! 'Αλλά έσās σās ειπαν νά τυραννάτε τόν

κόσμο ; Πού τὸ εἶδατε αὐτό ; Λυπηθῆτε μας ! Ζητᾶμε τὰ λεφτά μας, μᾶς ἀνῆκουν. Λυπηθῆτε τὰ δάκρυά μας. Πού νὰ τὸν βροῦμε ; Δὲν ἔχετε φιλότιμο πάνω σας ! Γιὰ δὲν ἔχετε πίστη ; Πρέπει νὰ πεθάνουμε μὲ τὰ μικρὰ μας στὴν ἀγκαλιά ; Ἐχετε Θεὸ μέσα σας ; ...

Ἡ φωνὴ τῆς γριᾶς μεγαλώνει κι' οἱ ἀπειλὲς τῆς σκορπίζονται καὶ χύνονται μέσ' στὸν βραδυὸν ἀέρα. Στέκει κατάντικρὺ τῆς κι' ὀρθώνει τὸ ζαρωμένο σῶμα τῆς, ἀρρωστη, φοβερή, κουνώντας τὰ ξερὰ χεῖριά τῆς, σὰ νὰ φέρνει τὴ δυστυχία σ' αὐτοὺς τοὺς χορτάτους πού δὲν ἔχουν Θεὸ μέσα τους.

— Πῶς τολμᾶς ν' ἀνησυχεῖς-φωνάζει ἡ Σόνια-θὰ φωνάξω τὸ φύλακα !

— Σόνια, Σόνιτσα ! Ἡούχασε, ἀγάπη μου — Τὴν ἱκετεύει ἡ Ἄννα Ἰβάνοβνα.

— Μαμὰ μὴν ἀνησυχεῖτε ! Νὰ φύγετε ἀμέσως — προστάζει.

Ἀκούσατε ! Κι' ἡ φωνὴ τῆς νεαρῆς κοπέλλας ἤχει καὶ ἀπειλεῖ μὲ τὸ θυμὸ τῆς. Ἀλλὰ ἡ Καντουμπίχα ξαίρει καλὰ αὐτὲς τὶς κοπέλλες. Τὰ σπίτια τῶν εἶταν γι' αὐτὴ μιὰ ἄλυσσίδα ἀπὸ μαῦρες μέρες, δουλιᾶς σκλάβας καὶ ταπεινώσεως. Τ' ἀλλοίθωρά τῆς μάτια καίνε καὶ βγάζουν σπίθες, ἀηδιασμένα.

— Ἀνάθεμά σας ! Νὰ πάθετε κ' ἐσεῖς τὰ ἴδια. Ἄς γελάσουν καὶ πάνω στὰ δικὰ σας δάκρυα ! Ἄς ...

Εἶναι πολλὴ ὥρα πού ἔχουν φύγει κ' ἡ Ἄννα Ἰβάνοβνα δὲν μπορεῖ νὰ ἡσυχάσει.

— Δὲ μ' ἀρέσει—Σόνιτσα—ἡ τωρινὴ ζωὴ. Ὅλοι εἶναι πρόστυχοι καὶ κακοί. Ὅλοι καὶ γερούνη ἀπὸ μᾶς... Πρὶν δὲν εἶταν ἔτσι.

Καὶ γιὰ κατοστή φορὰ, ἀρχίζει νὰ τῆς διηγεῖται, πῶς πρὶν ὅλοι εἶταν καλὰ, ὅταν εἶταν κοπέλλα. Ὅλοι εἶταν καλοὶ καὶ ἡσυχοί.

Δὲν ἔχει ἄδικο ἡ Ἄννα Ἰβάνοβνα πού δὲ τῆς ἀρέσει ἡ σημερινὴ ζωὴ. Εἶναι ἄγρια, γεμάτη περιπέτειες καὶ κινδύνους.

Ἡ νύχτα πρὸ πολλοῦ κατέβηκε στὴ γῆς—κ' εἶναι ἡσυχία κ' ἡρεμία. Ἀλλὰ ἡ φωνὴ τῆς πιάνει μεσ' τὴν ἡσυχία, ἀνήσυχες φωνὲς κ' ἡ σκέψη, τῆς λέγει πῶς ἡ σιγαλιὰ τὴν ἀπατᾷ: Κεῖ κάπου μέσα στὸ σκοτάδι, ἴσως τώρα νὰ ἀναπαύεται ἡ συνοδεία, ὕστερα ἀπ' τὸν μακρυνὸ δρόμο, μὲ τὸ παράπονο στὴ καρδιά, μὲ σκέψη γεμάτη ἀγανάκτηση. Καὶ πρὶν νὰ κοιμηθοῦν κλαῖν καὶ καταριόνται. Κ' οἱ διαβάτες τὶς ἀκοῦν καὶ τὶς δικαιώνουν, καὶ ἀναθεματίζουν μαζί τους κ' αὐτοί. Ἀλλὰ ὁ ἄνδρας τῆς εἶταν πάντα τεμπέλης καὶ ποτὲ δὲ σκέφτηκε καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους. Δὲν εἶταν καθόλου πρὶν ἔτσι, συλλογίζεται. Νὰ μὴ μπορεῖ κανεὶς νὰ κοιμηθεῖ ἡσυχος, ὅταν γύρω του πλανᾶται ἡ κακία καὶ τὸ μῖσος ;

Μόνον ἓνας θεὸς τὸ ξαίρει, γιὰτὶ οἱ γιατροὶ γιατρέψανε τὸν Ἰβάν Χόρμιτς. Θὰ εἶταν καλύτερα νὰ πέθνησκε, παρὰ νὰ ζεῖ, κούτσουρο, μὲ πόδια καὶ χεῖρα κομμένα. Τὰ πόδια του, τὰ εἶχαν κόψει ἀπ' τὸ κορμό, τὸ ἓνα του χεῖρι ἀπ' τὸν ὄμο καὶ τ' ἄλλο ἀπ' τὸν ἀγκῶνα. Τὸν γιατρέψανε καὶ

τὸν καμετάρησαν γιὰ τὴ Ρωσσία. Γι' αὐτό, τὸ πελεκημένο σῶμα τὸ βάλανε σ' ἓνα μεγάλο πανέρι, ἀπλώνοντας λίγα ἄχυρα, τὸ κλείσανε μ' ἓνα κομμάτι καραβόπανο καὶ τὸ βάλαν στὸ τραῖνο, μαζί μὲ τὰ μπαγκάζ. Σαράντα μέρες ταξίδεψε τὸ πανέρι εἰς τὸ Ὅμη. Σαράντα μέρες τ' ἀνθρώπινο παρτσάδι ἀνέμιζε καὶ χτυπιότανε μεσ' τὸ πανέρι, ἔτρωγε ὅταν τοῦ ἔδιναν οἱ φίλοι, ἔπινε ὅταν τοῦ φέρναν νερὸ καὶ ἄλλαζε τὰ στρωσιδιὰ του, ὅταν μολύνονταν τὸ μέρος πού στεκόταν τὸ πανέρι. Οἱ συνάδελφοί του σακάτηδες κ' αὐτοί, φρόντιζαν γιὰτὶ τὸν λυπότανε. Κι' ἔτσι μετὰ σαράντα μέρες τὸ ἀνθρώπινο κούτσουρο ἔφτασε στὸ Ὅμη, ἓνα κομμάτι σάπιο κρέας.

Ἀπ' ἐκεῖ τὸ νοσοκομεῖο λίγο τὸ διόρθωσε καὶ τὸ πανέρι κατέλαβε πάλι τὴ θέση του στὸ τραῖνο, φεύγωντας πιά γιὰ τὴν πατρίδα του. Καὶ πάλι πάνω του δὲ βρῖσκονταν ζωντανὸ κομμάτι κρέας καὶ πάλι κοντὰ του δὲ μποροῦσε νὰ πλησιάσει κανεὶς ἀπ' τὴ βρῶμα. Κι' ὅταν πιά φτάσαν, οἱ συνάδελφοί του φχαριστημένοι πιά πού θὰ πήγαινε σπίτι του, τὸν κατέβασαν καὶ τὸν ἄφησαν σὲ μιὰ ἄκρη στὸ σταθμὸ, ἔξακολουθώντας αὐτοὶ τὸ δικὸ τους ταξίδι. Καὶ τὸ βρωμερὸ καλάθι σκεπασμένο μὲ τὰ τρύπια πανιά, ὀλάκαιρη μέρα καιότανε στὸν ἥλιο. Πρὸς τὸ βράδυ τὸ πλησίασε ὁ φύλακας καὶ κοίταξε μέσα μὲ τὸ κόκκινο φαναράκι. Πιάνοντας τὴ μύτη του ἀπ' τὴ βρῶμα, γιὰ πολὺ ὥρα στεκότανε ἀποσβολωμένος καὶ παρατηροῦσε τὴν παραμορφωμένη ἀνθρωπίνη μάζα, τὸ πρισμμένο του πρόσωπο, τὶς στρατιωτικὲς ἐπωμίδες πού κρεμόντανε. Κατόπι ἔκανε τὸ σταυρὸ του, μουρμούρισε μέσ' τὴ μύτη του καὶ φώναξε τὸ βοηθὸ του καὶ τοὺς ἀστυνομικούς. Κ' ἔτσι γύρω ἀπ' τὸ πανέρι μαζώχτηκε ἓνα σωρὸ περιεργος κόσμος. Πρῶτος στεκόταν ὁ ἀστυνόμος μ' ὄλο του τὸ μπότι, πού τὸν ἔκαμνε βουβάλι κ' ἄφηνε τὰ δάκρυα νὰ κινηγοῦν τὸ ἓνα τ' ἄλλο, νὰ κατεβαίνουν στὰ μουστάκια του. Δίπλα του ὁ φωνακλᾶς βοηθὸς τοῦ σταθμάρχου μὲ τὸ χλωμὸ πρόσωπό του πού ἐκδήλωσε ὄλο του τὸν ἐσωτερικὸ πόνο. Ὁ Λουκάς, ἓνας ὑπάλληλος, ἔβγαλε τὸ καπέλλο κ' ἔκανε τὸ σταυρὸ του βιαστικά-βιαστικά.

Κεῖνη τὴ στιγμή μέσ' ἀπ' τὸ καλάθι ἀκούστηκε μιὰ ἀδύνατη φωνή, μιὰ ἡχῶ, κ' ἡ μαύρη μάζα κουνήθηκε, προσπαθώντας ν' ἀνασηκωθεί. Ἐξακολουθοῦσαν νὰ στέκονται πολὺ ὥρα χωρὶς νὰ τολμᾷ κανεὶς νὰ μιλήσει. Στὸ τέλος τὸ καλάθι τὸ φόρτωσαν στὸν ἀμαξῆ—καὶ τὸ πήγαν στὸ Νοσοκομεῖο.

Εἶταν νύχτα. Τὸ ἀνθρώπινο παρτσάδι ἔτυχε νὰ μὴν ἔχει τὰ χαρτιά του κ' ὁ βοηθὸς τοῦ γιατροῦ ἀρνιότανε νὰ τὸ δεχθεῖ καὶ νὰ ξυπνήσει τὸ γιατρό. Κι' ὅμως κείνο πού βρῖσκονταν μέσα, ψόφιο σχεδὸν, πάνω στὸ σάπιο ἄχυρο πού βρωμοῦσε ἀπᾶσια, εἶταν ζωντανὸ, νησιτικὸ, διψασμένο, ἀφανισμένο κ' ἔλεσινὸ ἀπ' τὸ ταξίδι, ψημένο στὸν ἥλιο, γεμῖτο αἵματα καὶ πληγὲς πού δὲ λέγαν νὰ κλείσουν καὶ δὲν ἔλεγε ἀκόμη νὰ πεθάνει. Καὶ τὸ καλάθι γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμη φορτώθηκε στὸν ἀραμπᾶ καὶ στάλθηκε στὴν ἐπαρχία του, πρὸς τὸν Δήμαρχο γιὰ νὰ παραδώσει ὅ,τι ἀκόμη ἀνθρώπινο ἀπόμεινε στὴν νόμιμη γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιὰ.

Εΐταν μιὰ μέρα τοῦ Ἀυγούστου. Ὁ ἥλιος ἔκαιγε πολὺ. Κ' ἡ γυναῖκα του, ἡ Δουγίνα, μιὰ ἀπ' τὶς συνοδεῦτρες τῆς γριᾶς Καντουμπίχας, ὕστερα ἀπ' τὴ δουλιὰ τῆς μεγάλης μέρας, κατακουρασμένη, ξεκουράζονταν στὰ μνήματα. Ἀπόβραδο, ἡσυχία. Πάνω ἀπ' τὰ Κοινοτάφια, βουβές ὀρθώνονταν οἱ λῆυκες καὶ στη σκιά τους ξαπλωμένη ἡ Δουγίνα σκεπτόταν. Ἀθόρυβα καὶ βιαστικά ψιθυρίζαν ἀπὸ πάνω της τὰ φύλλα. Κάπου μακριὰ ἀκουόταν τ' ὄρτικι. Κ' ἡ σκέψη της, μιὰ θάλασσα μεσ' στὸ κουρασμένο μυαλό της. Σκεφτόταν μὲ τὰ λεφτὰ πού θὰ ἔπαιρνε, τί θ' ἀγόραζε... καὶ στὸ μεταξὺ θαρχόντανε ὁ ἄντρας της... Εὐχάριστοι συλλογισμοί, πού δὲ τῆς κάνει καρδιά νὰ σηκοθεῖ ἀπ' τὸ χορτάρι!

— Δουγίνα! Δουγίνααααα! Φτάνουν στ' αὐτιά της φωνές ἀπ' τὸ χωριό.

Χωρὶς νὰ τὸ θέλει σηκώθηκε. Ἐξω ἐπ' τὸ χωριὸ πλῆθος περιεργο περιτριγυρίζει ἕναν ἀραμπῆ. Κανείς δὲ τολμᾷ νὰ μιλήσει.

— Πᾶρε τὸν ἄντρα σου...

Εἶναι ὁ ἄρχοντας τοῦ χωριοῦ, πού τῆς τὸ λέγει, προστακτικά μ' ὄλο του τ' ἀνάστημα. Καὶ γιὰ νὰ συγκρατήσῃ αὐτὴ τὴ τραγικὴ σκηρῆ, ἄρχισε νὰ φωνάζει δυνατὰ σάν ἐπιλοχίας μπρὸς στὸ λόχου του.

— Τί στέκεσθε; Διαλυθῆτε!

Ὅταν τὸν φέραν σπίτι, κ' ὅταν μαζεύτηκε ὄλο τὸ χωριὸ καὶ τὸν ἔβγαλαν ἀπ' τὸ πανέρι καὶ τὸν ἐπλυναν καὶ τὸν ντύσαν, ἡ Δουγίνα χτυπημένη ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀπρόοπτο πού τὴν βύθισε σ' ἄλλη δυστυχία, χωρὶς νὰ νιώθει, παρακολουθοῦσε ὄλη αὐτὴ τὴν ἱεροτελεσεῖα, χωρὶς νὰ βάλῃ τὸ χέρι της πάνω του.

Καὶ μόλις πρὸς τὸ βράδυ, ὅταν ὄλοι ἔφυγαν καὶ τὰ παιδιὰ κοιμήθηκαν κ' ὁ ἄντρας της ὀιγμένος στὴ γωνιά παραμιλοῦσε κ' ἀναστενάζε καὶ μὲ παράπονο ζητοῦσε λίγο νερό, ἐνῶ ἐξ' ἀπ' τὸ παράθυρο οὐρλιαζε τὸ σκυλί τότε μόνον κατάλαβε τὴ συμφορὰ της. Μόλις τώρα καταλάβαινε τὸ μέγεθος τῆς δυστυχίας της. Καὶ πέφτοντας χάμω ἄρχισε νὰ τσιρρίζει ἄγρια καὶ νὰ μοιρολογεῖ τὸ μοσοπεθαμένο της. Καὶ μαζί της κλαίγαν τὰ παιδιὰ πού ξύπνησαν, ἡ πεθερά της καὶ τὸ σκυλί στὸ παράθυρο. Λὲς κ' αὐτοὶ οἱ τοῖχοι νιώθαν τὸ κακὸ καὶ κλαίγαν. Κ' οἱ φωνές τους, πού πνίγαν τὴ σιγαλιά τῆς νύχτας, σερνόντανε στὸ δρόμο, στὰ χωράφια καὶ γέμιζαν τὸν ἀέρα.

Καὶ πάλι, τὸ πρωῖ, ἡ γριά Καντουμπίχα μὲ τὸ μπαστοῦνι στὸ χέρι, πρῶτη ὀδηγοῦσε τὸ στρατεύμα της. Αὐτὴ τὴ φορὰ θὰ πῆγαιναν στὴν πολιτεία. Αὐτὴ τοὺς ἔστελε τὸ μοσοπεθαμένο σῶμα, αὐτὴ ἄς τὶς ἐλευθέρωνε τῶρα ἀπ' αὐτό.

Εἶχε νυχτώσει πειρ ὅταν γύριζαν πίσω μὲ ὑποσχέσεις κ' ἐτούτῃ τὴ φορὰ. Περιπατοῦσαν σκοτωμένες, κακές, ἀποκαμωμένες ἀπ' τὴ φρικτὴ ζωὴ πού δὲ καταλάβαιναν ποιά εἶναι, αὐτὴ πού τοὺς πῆρε γερὸ ἄνθρωπο γιὰ νὰ τοὺς τὸν πετάξῃ ἔπειτα χειρότερα κ' ἀπ' ἕνα πτώμα. Αὐτὴ πού γι' αὐτὲς εἶταν πέσσεροι τοῖχοι, δυσνόητοι. Προσπαθοῦν νὰ ξεμπλέξουν, νὰ γλυτώσουν,

κ' ὁμως εὐτὴ τοὺς πατὰ ἀκόμη χειρότερα. Ξακολουθοῦσαν τὸ δρόμο τους, σκεπτικὲς, ἀραπονιαρές μεσ' τὴ νεκρὴ ἡσυχία τῆς νύχτας.

Μέσα στὸ δάσος συναντήθηκαν μὲ δυὸ ὑποπτες σκιές πού βιαστικὲς χάθηκαν μεσ' τὸ σκοτάδι.

Τὴ σκέψη τῆς γριᾶς ἀνησυχεῖ αὐτὴ ἡ συνάντηση.

Καὶ ὅταν βγῆκαν στ' ἀνοιχτὰ χωράφια ἡ Καντουμπίχα ξαφνικά σταματᾷ καὶ λέγει.

— Κοίτα!

Μακριὰ πῖσ' ἀπ' τὸ ρέμα μεσ' τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας, οἱ φλόγες σὰ μεγαλόπρεπες κολόννες πολεμοῦν νὰ φτάσουν τὸν οὐρανό. Σὲ λίγο ὁ ὀρίζοντας: εἶχε βαφεῖ στὸ αἶμα κ' ὁ ἀέρας γινόταν πνιχτικός.

Ἡ μέρα ἄρχισε νὰ χαράξῃ. Ἡσυχία ἀναπαύονταν στὰ Κοινοτάφιά τους οἱ νεκροὶ κ' ἄμέριμνα παρακολουθοῦν τὴ μέρα πού φέγγει. Οἱ λῆυκες ἀπὸ πάνω λὲν τὰ μυστικά τους καὶ κρυφογελοῦν.

Ἀρχίζει ἡ καινούρια μέρα, νέα πράξη τοῦ «Εἰδυλλίου τοῦ χωριοῦ»

Ἀπὸ τὰ ρωσικά.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΣΤΡΙΝΟΣ

ΞΕΝΗ ΚΙΝΗΣΗ

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ Α. Σ. ΣΕΡΑΦΙΜΟΒΙΤΣ

Οἱ προλεταριακοὶ συγγραφεῖς καὶ πιὸ γενικά ὁ κόσμος τῶν γραμμάτων τῆς νέας Ρωσσίας γιόρτασαν τὴν 21 Ἀπριλίου τὴν 60στηρῖδα ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ χωρικοῦ συγγραφέα Α. Σ. Σεραφίμοβιτς τοῦ ὀποίου τὸ πρῶτο λογοτεχνικὸ ἔργο δημοσιεύθηκε πρὸ 35 ἐτῶν.

Ἄγνωστος στὸ ἐξωτερικὸ ὁ Σεραφίμοβιτς ἀνήκει στὴν ὀμάδα τῶν ρεαλιστῶν ἡ ὀποία σχηματίστηκε γύρω ἀπὸ τὸ Γκόρκι. Χωρικός ὁ ἴδιος, κατέχοντας βαθειὰ τὴ γλῶσσα τοῦ ἀγροῦ, ὁ Σεραφίμοβιτς ἀσχολήθηκε στὴ περιγραφή τῶν ἡθῶν τοῦ ἀγροῦ. Ἡ Ἐπανάσταση δὲ μοροῦσε νὰ ξαφνιασῃ αὐτὸν τὸ ρεαλιστὴ καὶ αὐτὸν τὸ μουζικό. Τὴν ἀκολούθησε καὶ τὴν ἐξυπηρέτησε ἀπὸ τὴν πρῶτῃ της μέρα παρ' ὄλο πού οἱ περισσότεροὶ παλιοὶ φίλοι του τὸν ἐγκατάλειψαν.

Κατὰ τὸ δόστημα τῆς ἐπανάστασης ὁ Σεραφίμοβιτς ἦταν ἐκεῖνος πού διαπαιδαγώγησε ἀρκετοὺς νέους προλεταριακοὺς συγγραφεῖς. Ποτὲς ἐργάτης, προσπαθώντας νὰ ἐκφράσῃ τὴ σκέψη του, δὲν ἀπευθύνθηκε σ' αὐτὸν δίχως νὰ τύει συμβουλὴ καὶ ὑποστήριξη. Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπετηρῖδος του νέες ἐκδόσεις ἐξεδόθηκαν γιὰ νὰ γνωρίσουν στὸ μεγάλο κοινὸ τὰ καλῶτερα ἔργα του.

Η ΑΚΑΤΑΝΟΗΤΗ ΑΠΛΟΪΚΟΤΗΣ ΤΟΥ ROMAIN ROLLAN

Τὸ φύλλο τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς τῆς θεατρικῆς ἐφημερῖδος «Κομέντια»: ἀριστερά, τὸ Ὅρος τῶν Ἐλαίων τοῦ Ἀλφρέντ ντε Βινιύ, δεξιά, ὁ

Ὀλυμπιακός, στή μέση ὁ Χριστός, πιὸ κάτω ἡ χαριτωμένη κεφαλή τῆς Δοσ Καρόλ. Κάτω ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὸ ὄνομα καὶ ἓνα κείμενο τοῦ Ρομαίν Ρολλάν.

Τὶ διάβολο ζητᾷ ἐκεῖ ὁ ὑπερασπιστὴς τῶν καταπιεζομένων; Ὁ Ρομαίν Ρολλάν κατηγορεῖ τὴν Σοβιετικὴ κυβέρνησις γιατί μεταχειρίστηκε τὸ ὄνομά του γιὰ νὰ καταδιώξει τοὺς Ρώσους διανοουμένους (!)

Ὁ συγγραφέας τοῦ Ζάν-Κριστόφ δὲν ἐπιβεβαιώνει καθόλου ὅτι τὸ ἀναφερόμενο γεγονός εἶναι ἀκριβές. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ κ. Λεβενσὸν τὸν κάνει νὰ βαδίζει ὅπως θέλει, γελοιοποιώντας τον. Ἐπειτα ὁ Ρομαίν Ρολλάν ἐξομολογεῖται ἀκόμη μιὰ φορά αὐτὴν τὴν παράξενη ἀσάφεια ἢ ὅποια τὸν ἄθεϊ νὰ καταδικάζει τοὺς ἀνθρώπους τῆς Ρωσικῆς Ἐπανάστασις καὶ ἔπειτα νὰ ἐκδηλώνει τὸ θαυμασμό του γιὰ τὴν ἴδια Ἐπανάστασις.

Εἶναι ὀρισμένοι λυπηρὸ πὸν ἡ Ρωσικὴ Ἐπανάστασις, βρισκόμενη στὴν ἀνάγκη νὰ ὑπερασπίσει τὸν ἑαυτὸ της δὲν πήρε τὴ συμβουλὴ τοῦ Ρομαίν Ρολλάν. Τότες θὰ εἶχε σωριαστεῖ, καὶ θὰ ἦταν μιὰ καλὴ εὐκαιρία διαμαρτυρίας κατὰ τῆς λευκῆς τρομοκρατίας.

Ἄλλὰ πῶς ὁ Ρομαίν Ρολλάν δὲν σκέφτηκε ὅτι τὸ ὠραῖο ὄνομα δὲ μποροῦσε νὰ μὴ χρησιμεύσει, στὴν ὑπεράσπιση τῆς προλεταριακῆς δικτατορίας;

Δυστύμηθα λέγοντας αὐτὴν τὴν ἀλήθεια. Ὁ Ρομαίν Ρολλάν ἔχει πολὺ θάρρος, εἶναι μεγάλου ψυχος, ἔχει πολὺ ταλέντο. Δὲν ἔχει ὅμως οὔτε σταθερότητα σκέψεως, οὔτε τὸν ἠρωϊσμό τῆς δικαιοσύνης, οὔτε τὴ μελοφυΐα τῆς σιωπῆς.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

«Ἡ Κοινωνικὴ Σημασία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821», εἶναι ἓνα βιβλίον ὑψίστου ἱστορικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ὅλοι ὅσοι ἐξέτασαν ἴσαμε σήμερα τὴν Ἐπανάστασις τοῦ 21 τὴν ἐξέτασαν ἀπὸ μιὰ ἄποψη περιορισμένη, μεροληπτικὴ καὶ πατριδολατρικὴ. Εἶναι ἡ πρώτη φορά πὸν χύνεται τὸ ἄπλετο φῶς τῆς ἐπιστήμης σ' ἓνα ἱστορικὸ γεγονός τῆς χώρας μας. Τὸ βιβλίον αὐτὸ θὰ σημειώσει σταθμὸν στὶς τέτοιου εἴδους ἱστορικὰς ἐρευνὰς.

Ἐπιφυλασσόμεθα νὰ μιλήσωμε πιὸ πλατειά, ἅμα ἐκδοθεῖ καὶ κυκλοφορήσει ὁ τόμος.

ΠΑΡΕΝΘΕΣΕΙΣ

— Ἄπ' τὰ περιεχόμενα τοῦ βου φύλλου :

Βικτόρ Σέρζ : ὁ νέος Ρῶσος συγγραφέας Βοεβολόντ Ἰβάνωφ. — John Dos Passos : Τολέδε, — Σίττας Καραϊσκάκη : Οἱ νεώτεροι ἐξπρεσιονιστὲς καὶ ἀνθρωπιστὲς στὴ λογοτεχνία — Ἰβάν Γκόλ (τραγοῦδια του δημοσιεύουμε σ' αὐτὸ, μεταφρασμένα ἀπ' τὴν ἴδια).

— Σημειώματα γιὰ τὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ Μπάυρον, γιὰ τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς Ἐνάτης Συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν, γιὰ τὴ δευτέρη ἑκατονταετηρίδα τοῦ Κάντ καὶ ἄλλα πῶν ἀπὸ τεχνικούς λόγους δὲ μπόρουμε νὰ δημοσιευτοῦν σ' αὐτὸ τὸ Φύλλον.

Ἐπίσης γιὰ τὰ ποιήματα τοῦ Μαρμέλη «Ἄπ' τὰ σκότη στὸ φῶς» καὶ γιὰ ὅσα βιβλία μᾶς στάλησαν θὰ μιλήσωμε στὸ ἄλλο φύλλον.

ΒΙΒΛΙΑ

ΞΕΚΙΝΩΝΤΑΣ ΠΤΩΜΑ : Δράμα σὲ πέντε μέρη. Μῆρος πρῶτο: ANGE-LICA, Ἐγραψε Φάνης Μιχαλόπουλος, Ἀθήνα 1924, Δραχ. 6.

ΤΟ ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΤΟΥ ΝΤΟΡΙΑΝ ΓΚΡΑΙΗ : Ὁσκαρ Οὐάλντ, Μετάφρασις Κ. Καρθαίου, Ἐκδ. Οἶκος Χ. Γανιάρη καὶ Σίας, Δραχ. 25.

ΒΑΣΑΝΤΑ : Φ. Κόντογλου, Πλούσια εἰκονογραφημένο, Ἐκδοτικὸς Οἶκος Χ. Γανιάρη καὶ Σίας, Δραχ. 25.

ΑΠ' ΤΑ ΣΚΟΤΗ ΣΤΟ ΦῶΣ : Λυρικά τραγοῦδια, Ἀποστ. Μαρμέλη Ἀθήνα 1924.

ΜΑΓΙΣΤΡΑΛΙΑ : Ποιήματα, Σπύρου Παναγιωτόπουλου, Ἐκδ. Οἶκος Γ. Βασιλείου, Σταδίου 42, Δραχ. 10.

Η ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ : Ρωμάντζο, Μ. Περαίου, ἐν Ἀθήναις 1924.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ-ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ : Μηνιαῖον θεωρητικὸν ὄργανον τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ἑλλάδος, Διεύθ. Σοσιαλιστικὸ Βιβλιοπωλεῖο, Εὐριπίδου 14, Ἀθήναι.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ : Μηνιαῖο Περιοδικόν, Ὅργανον τῶν ἐν Ἀνατολῇ Ὑπαλλήλων τῆς Ἐταιρείας «EASTERN», Σῦρος.

ΚΙΝΗΜΑ : Ἑβδομαδιαία ἑλληνογαλλικὴ ἐφημερίς, κινηματογραφικῶν καὶ θεατρικῶν πληροφοριῶν, Ἀριθ. 1—11, Adresse postale : «Cinema» B. P. 1146 Alexandrie.

ΙΡΙΣ : Μηνιαία εἰκονογραφημένη ἔκδοσις, Ζήνωνος 2, Ἀθήναι.

ΑΒΓΗ : Μηνιαῖο Περιοδικόν, Διεύθ. «ΑΥΓΗ» B. P. 73 Limassol.

ΦΑΡΟΣ : Μηνιαία Λογοτεχνικὴ Ἐκδοσις, Βόλος.

LIBRE : Louis Roussel, Rue Sina 31 Athènes (Grece).

ΝΕΑ ΤΕΧΝΗ : Μηνιαία Λογοτεχνικὴ Ἐκδοσις, Λέκκα 4, Ἀθήναι.

ΤΑ ΝΙΑΤΑ : 15θήμερο λογοτεχνικὸν καὶ ἐγκυκλοπαιδικὸν φύλλον, Βγαίνει ἀπὸ Συντροφία Νέων, Συνδρομὴ 24—12, Διεύθ. Περιοδικὸν «Τὰ Νιάτα» Σῦρον.

ΠΑΛΑΙΟΣ ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ : Ὅργανον τῶν Παλαιῶν Πολεμιστῶν καὶ Θυμάτων Στρατοῦ, Βγαίνει καθε βδομάδα, Διεύθ. Ἐργατικὸν Κέντρον, Ἀθήναι.

ΣΑΛΠΙΓΞ : Ἐφημερίς Πολιτικὴ καὶ Φιλολογικὴ, Διεύθ. «Salpinx» Lemissos Cypre, B. P. 73.

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΚΟΡΔΑΤΟΥ
Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ 1821
ΕΚΔΟΣΗ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
Τυπώνεται αὐτὲς τὶς μέρες καὶ θὰ κυκλοφορήσει τῶρα γρήγορα